

raadsvoorstel

Onderwerp 'Koersvast, steeds beter', Beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023

Portefeuillehouders Mieke Booij-van Eck, drs. Ap Reinders

Steller Marga Drewes

Collegevergadering 12 november 2019

Raadsvergadering

Raadsvoorstelnummer 2019.0058016

1. Samenvatting

Wat willen we bereiken?

Met dit beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023 voorzien we in de wettelijk verplichte actualisatie van het huidige meerjarig beleidskader voor het sociaal domein (Meer voor Elkaar: Uitwerking van de Koers 2015-2018, 2014.0049742), die door de gemeenteraad moet worden vastgesteld.

Zoals ook landelijk is geconstateerd is de transformatie in het sociaal domein die in 2015 is begonnen een complex veranderproces en vergt dit ook de komende jaren nog verdere ontwikkeling en implementatie. We gaan hierbij niet een hele nieuwe koers varen, maar er valt nog wel het nodige te verbeteren. Dit geldt voor de kwaliteit van zorg en ondersteuning en het toegangsproces, maar ook voor de financiële beheersbaarheid. Daarnaast benoemt het beleidskader op welke thema's de inhoudelijke focus ligt de komende vier jaar. De titel van het beleidskader 2019-2023 luidt daarom 'Koersvast, steeds beter'.

Wat gaan we daarvoor doen?

We willen langs twee routes het sociaal domein verder verbeteren.

- De eerste route gaat verder op het pad van de transformatie van de zorg en ondersteuning vanuit de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model om onze inwoners zo goed mogelijk van dienst te zijn. Het gaat hierbij onder meer om ruimte voor de professionals, zorg en ondersteuning zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig, één gezin één plan, oplossingsgericht werken.
- De tweede route benoemt de ambities op een vijftal focusthema's, te weten
 - o Werk en Inkomen
 - o Wonen met zorg
 - o Veiligheid
 - o Gezondheid
 - o Meedoen

Wat mag het kosten?

De kosten worden gedekt uit het in de programmabegroting beschikbare budget van het programma Zorg en Werk en het programma Maatschappelijke Ontwikkeling.

Wat betekent dit voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA)?

Wat betreft het arbeidsmarktbeleid werken we samen in de Metropoolregio Amsterdam, onder andere op het gebied van de Wet banenafspraken en de aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt. Deze samenwerking wordt met dit beleidskader gecontinueerd.

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het meerjarig beleidskader. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering ervan.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

De raad wordt jaarlijks met de TransforMeerMonitor geïnformeerd over de voortgang in het sociaal domein. De TransforMeerMonitor wordt aangepast aan dit beleidskader 2019-2023.

Gevolgen in verband met de vorming van de nieuwe gemeente Haarlemmermeer (Preventief toezicht)

De beslispunten in dit raadsvoorstel vallen niet onder het preventief toezicht in het kader van de samenvoeging, omdat met de financiële gevolgen rekening is gehouden in de goedgekeurde en vastgestelde programmabegroting.

2. Voorstel

Collegebesluit(en)

Het college besluit om:

1. kennis te nemen van het advies van de Participatieraad op het concept-beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023 en hierop te reageren met bijgaande brief (zie bijlage 3).

Op grond van het voorgaande besluit het college de raad voor te stellen om:

1. het beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023, 'Koersvast, steeds beter', vast te stellen.

3. Uitwerking

Wat willen we bereiken?

Voor de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) en de Jeugdwet is de gemeente wettelijk verplicht om eens in de vier jaar, een meerjarig beleidskader vast te stellen. In Haarlemmermeer zijn we tot nu toe gevaren op 'De Koers 2014-2018'. Het is aan de gemeenteraad om de actualisatie hiervan vast te stellen: 'Koersvast, steeds beter, beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023'.

In 'De Koers 2014-2018' stond de beweging van zwaar naar licht centraal. In de praktijk blijkt deze beweging – een belangrijke aanname bij de decentralisaties en de bezuinigingen – weerbarstiger dan aanvankelijk gedacht. Zoals ook landelijk is geconstateerd is de transformatie in het sociaal domein, die in 2015 is begonnen, een complex veranderproces en vergt dit ook de komende vier jaar nog verdere ontwikkeling en implementatie. We gaan hierbij niet een hele nieuwe koers varen, het Haarlemmermeers model blijft het uitgangspunt. Maar er valt nog wel het nodige te verbeteren. Dit geldt voor de kwaliteit van zorg en ondersteuning en het toegangsproces, maar ook voor de financiële beheersbaarheid. Daarnaast benoemt het beleidskader op welke thema's de inhoudelijke focus ligt de komende vier jaar. De titel van het beleidskader 2019-2023 luidt daarom 'Koersvast, steeds beter'.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het beleidskader sociaal domein geeft de uitgangspunten en prioriteiten weer voor de komende vier jaar.

In het Haarlemmermeers model werken we volgens een aantal uitgangspunten, die we ook de komende jaren willen blijven toepassen:

- **Luisteren naar de inwoners en maatwerk bieden.** Professionals spreken met en niet over inwoners. Inwoners kunnen zelf het beste aangeven welke hulp en ondersteuning voor hen passend is. Zij houden ook zoveel mogelijk zelf de regie, al dan niet met hulp van iemand uit hun netwerk of een onafhankelijk cliëntondersteuner. **Het gaat altijd om passende zorg en ondersteuning (maatwerk) voor de inwoner.**
- **Zorg en ondersteuning zo licht en 'gewoon' als mogelijk en zo zwaar en specialistisch als nodig.** In de wijken en kernen zijn veel mogelijkheden voor ontspanning, vrijetijdsbesteding, ontmoeting en lichte ondersteuning. Deze mogelijkheden willen we zoveel mogelijk benutten om kleine problemen klein te houden en met elkaar in de buurt op te lossen. Dit laat onverlet dat waar nodig, er tijdig zwaardere of specialistische zorg wordt ingezet.
- **Focus op veerkracht en aanpassingsvermogen.** Professionals zoeken met de inwoner naar oplossingen en kijken daarbij niet alleen naar het probleem, de beperking of de ziekte, maar naar het potentieel: wat kan er wel.
- **Ruimte voor de professional** om te doen wat nodig is. Wij gaan niet uit van standaarden in duur en omvang van de hulp, maar laten dat aan de professional over, zodat deze maatwerk kan bieden. Dit laat onverlet, dat we verwachten van de professionals, zowel in de toegang als bij aanbieders, dat kostenbewustzijn en normaliseren onderdeel zijn van professionaliteit.
- **Eén gezin/één huishouden, één plan.** Professionals toetsen of er op meerdere leefgebieden problemen zijn om tot een integraal plan te komen. Inwoners houden hierop zoveel mogelijk zelf de regie. Een professional kan zo nodig de inwoner helpen om de zorg te coördineren. Zo wordt voorkomen dat er meerdere professionals los van elkaar met een gezin of huishouden aan de slag zijn.
- **Niet doorverwijzen, maar erbij halen.** Soms is een andere expert erbij nodig om tot een goed plan te komen. Deze expertise halen we er zoveel mogelijk bij zodat de inwoner niet onnodig en veelvuldig wordt 'overgedragen' aan weer een nieuwe hulpverlener. Hiermee voorkomen we dat de inwoner steeds weer hetzelfde verhaal moet vertellen en dat het proces om te komen tot de juiste hulp lang en ingewikkeld wordt.
- **Houd het simpel.** De weg naar de juiste zorg en ondersteuning moet voor inwoners en voor professionals zo simpel en begrijpelijk mogelijk zijn. In plaats van steeds nieuwe zijpaden te ontwikkelen moeten we blijven zoeken naar eenvoud. Dit betekent onder meer kijken naar de mogelijkheden voor vereenvoudiging, zijn alle doorverwijzingen en specifieke trajecten echt nodig. Is het nog te begrijpen en te overzien voor inwoners en professionals.

'Koersvast, steeds beter' bevat twee routes voor verbeteringen in het sociaal domein. De eerste route vervolgt de transformatie en betreft twee onderdelen:

- **Signaleren en toeleiden.** Het doel is de inwoner nog gemakkelijker de weg te laten vinden in de wijken naar de juiste voorzieningen. Daarnaast gaat het om verbeteren

van het vakmanschap van professionals (onder andere op het gebied van veiligheid en van kostenbewustzijn) die de toegang bieden naar de zwaardere zorg.

- **Passende zorg en ondersteuning.** Het doel is tijdig passende zorg te bieden, zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig, met extra aandacht voor jongeren tussen 18 en 23 jaar en gezinnen met meervoudige problematiek.

De tweede route legt de inhoudelijke focus op vijf thema's:

- **Werk en Inkomen.** Het gaat hierbij om werk boven inkomen, een passend taalaanbod voor groepen met taalachterstand en armoedebestrijding.
- **Wonen met zorg.** Het gaat hierbij om het vergroten van het aantal geschikte en beschikbare woningen voor inwoners met een woonzorgbehoefte.
- **Veiligheid.** Het gaat hierbij om het bijdragen aan veiligheid door het voorkomen van kinder- en ouderenmishandeling door het snel signaleren en goed organiseren van de veiligheidsketen.
- **Gezondheid.** Het gaat hierbij om het bevorderen van een gezonde leefwijze via de implementatie van een gezonde wijkaanpak en het bevorderen van een gezonde leefomgeving door een koppeling tussen het gezondheids-, recreatie- en sportbeleid en het ruimtelijk beleid.
- **Meedoen.** Het gaat hierbij om een inclusieve samenleving door de dienstverlening zowel sociaal als fysiek toegankelijk te maken voor al onze inwoners. Daarnaast gaat het om het bestrijden van eenzaamheid en het bevorderen van informele zorg via vrijwilligers en het ondersteunen van mantelzorgers.

Wat mag het kosten?

De kosten worden gedekt uit het in de programmabegroting beschikbare budget van het programma Zorg en Werk en het programma Maatschappelijke Ontwikkeling. In 2018 bleek het ook in Haarlemmermeer (veel gemeenten gingen ons hierbij al voor) niet meer mogelijk om de taken uit te voeren binnen het beschikbare budget. Het beheersen van de kosten is geen eenvoudige opgave onder andere door het (wettelijke) open einde karakter van de zorg, de zorgplicht en de medische verwijzingen in de jeugdhulp. Dit is geen Haarlemmermeers, maar een landelijk vraagstuk. Wij zien hierin geen aanleiding om de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model te veranderen, maar wel om het verder te verbeteren, ook wat betreft het sturen op de kosten. Niettemin is er een spanningsveld tussen de beschikbare middelen in het sociaal domein en de toenemende vraag naar zorg.

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het meerjarig beleidskader. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering ervan.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

De raad wordt jaarlijks met de TransforMeerMonitor geïnformeerd over de voortgang van het sociaal domein. De TransforMeerMonitor wordt aangepast aan dit beleidskader 2019-2023.

Participatie en Communicatie

Op 25 september 2018 hebben we onder de noemer "Vier jaar Meer voor Elkaar" met partners in het sociaal domein teruggekeken en vooruitgeblikt. Inwoners zijn over het algemeen tevreden over de hulp en de wijze waarop het sociaal domein georganiseerd is in Haarlemmermeer. Onze partners, zoals de zorgaanbieders en de instellingen voor welzijn, sport en cultuur gaven vooral aan dat zij het werken volgens het Haarlemmermeers model als prettig ervaren en dat het dus niet anders hoeft maar wel beter kan. De opbrengst van deze conferentie vormde, naast de ervaringen die we de afgelopen vier jaar hebben opgedaan in de

uitvoering en in de contacten met de betrokken marktpartijen, de input voor dit beleidskader 2019-2023.

Het concept van het beleidskader is voor advies voorgelegd aan de Participatieraad. Onze reactie op het advies is als bijlage bijgevoegd. De Participatieraad herkent en waardeert onze ambities. Wij waarderen het advies van de Participatieraad en zijn positief over de wijze waarop we samen bewegen op de verschillende onderwerpen in het sociaal domein. In onze reactie gaan wij nader in op de punten waarvoor de Participatieraad aandacht vraagt. Het advies van de Participatieraad inzake onafhankelijke clientondersteuning hebben wij overgenomen. Het beleidskader bij punt 8.1 is daarom aangevuld met een passage hierover. Het advies om in dit beleidskader de doelen en resultaten 'SMART' met indicatoren en streefcijfers op te nemen hebben wij niet overgenomen. Dit doen we namelijk in de Transformeermonitor, waarbij we gebruik maken van bestaande landelijke informatie, zoals de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). De Transformeermonitor zal worden aangepast aan dit nieuwe beleidskader. Het advies om elke twee jaar een campagne te organiseren om meer te bewegen, niet te roken, alcohol te beperken en geen drugs te gebruiken hebben we niet overgenomen. Wij hebben gekozen voor een directere aanpak per onderwerp en voor verschillende doelgroepen in plaats van een overkoepelende campagne.

4. Ondertekening

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
de secretaris,

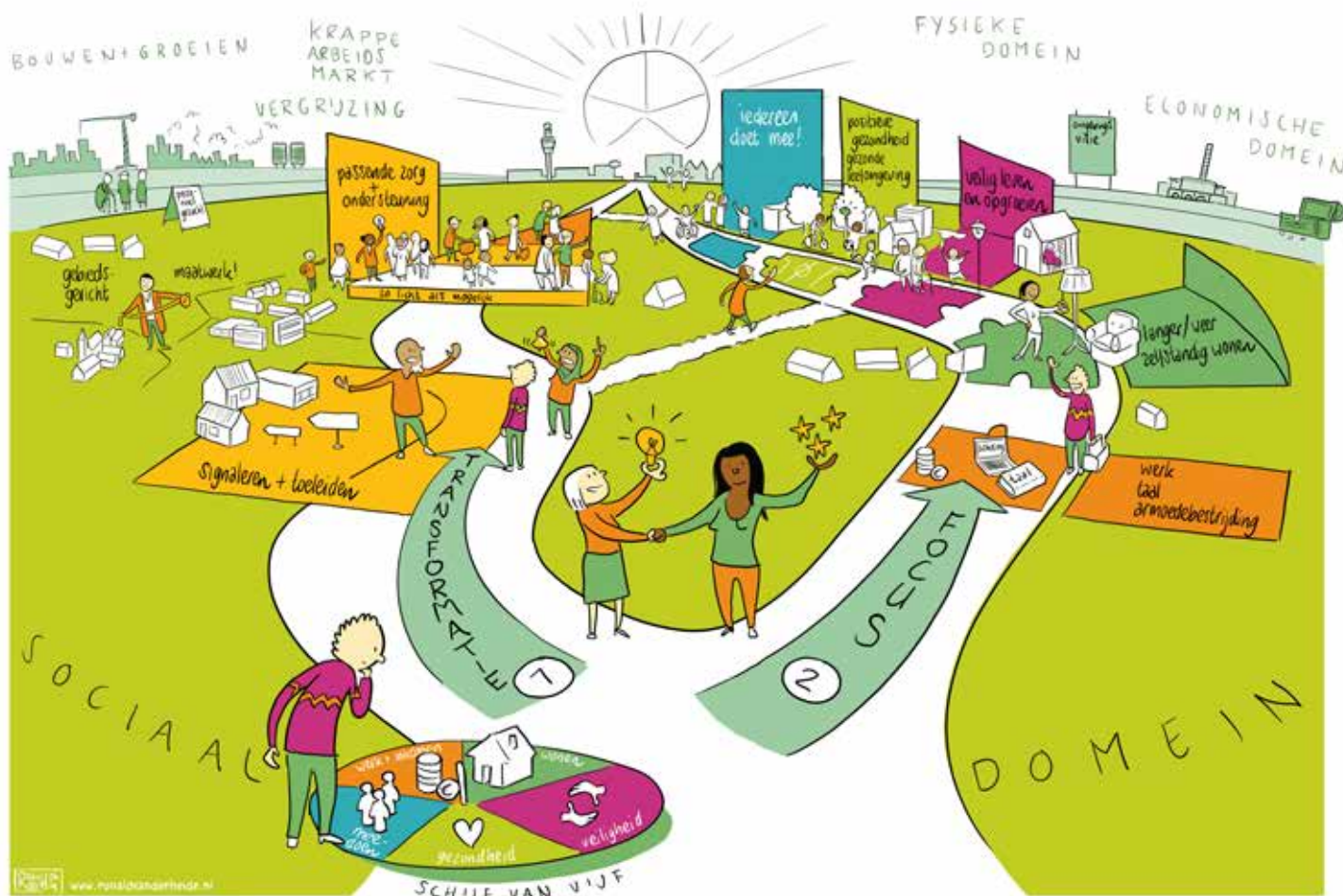
drs. Carel Brugman

de burgemeester,

Marianne Schuurmans-Wijdeven

Bijlage(n):

- 'Koersvast, steeds beter', Beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023
- Advies Beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023 van de Participatieraad
- Reactie College op het advies van de Participatieraad over het beleidskader sociaal domein 2019-2023

Koersvast, steeds beter

Beleidskader voor het sociaal domein
2019–2023

gemeente
Haarlemmermeer

Colofon

Hoofddorp, november 2019

Fotografie: Gemeente Haarlemmermeer, Jur Engelchor Fotografie, Renata Jansen Fotografie, Josine Voogt, Danny de Casembroot, Bart Versteeg.

Voorwoord

‘Vier jaar Meer voor Elkaar’. Onder die noemer heeft de gemeente Haarlemmermeer samen met haar partners in het sociaal domein op 25 september 2018 teruggeblikt en vooruitgekeken. Veel thema’s en vraagstukken zijn daar besproken. Van de inclusieve wijk tot de inzet van ervaringsdeskundigen. Van de gezonde leefomgeving tot de arbeidsmarkt. Van prettig wonen als je ouder wordt tot deelname aan de samenleving van jongeren met een licht verstandelijke beperking.

Deze conferentie vormde het startpunt om de ervaringen van de afgelopen vier jaar om te zetten naar een koers voor de komende vier jaar. Die ervaringen zijn rijk: met partners in de wijk, met aanbieders van lichte en zware zorg voor jong en oud, met het onderwijs. En natuurlijk met onze inwoners zelf.

De rode lijn in deze bevindingen is, dat we, vanuit inhoudelijk perspectief, goed op weg zijn. Er is in Haarlemmermeer een stevig fundament gelegd in het sociaal domein. Inwoners zijn over het algemeen tevreden over de ontvangen zorg. De inrichting, uitgangspunten en werkwijze die destijds voor het sociaal domein binnen onze gemeente gekozen zijn (het ‘Haarlemmermeers model’) worden nog steeds omarmd.

Wat betreft de betaalbaarheid bleek eind 2018 dat ook wij, net als vele andere gemeenten al voor ons, de zorg en ondersteuning niet meer binnen het daarvoor beschikbare budget konden uitvoeren. Tekorten in de jeugdhulp doen zich bij vele gemeenten voor, ongeacht hun inrichtingsmodel en zijn voor het Kabinet aanleiding geweest om de komende jaren extra middelen in te zetten.

Dit betekent voor de komende jaren, dat we blijven werken vanuit het Haarlemmermeers model. We gaan door op de ingeslagen weg en werken aan verbeteringen. Om inwoners, jong en oud, die erop aangewezen zijn tijdig van passende zorg en ondersteuning te voorzien. Maar ook om eenzaamheid tegen te gaan, om gezondheid te verbeteren, om onveilige situaties thuis te voorkomen, om passend wonen mogelijk te maken en om met elkaar in wijken en kernen een vitale en inclusieve samenleving te vormen. Toegankelijkheid en betaalbaarheid, ook vanuit ons eigen budgettaire perspectief, zijn daarbij belangrijke criteria.

Met dit beleidskader als kompas gaan we hiermee aan de slag. Koersvast, steeds beter.

Hoofddorp, november 2019

Inhoudsopgave

Deel 1: Waar staan we in het sociaal domein in 2019

1	Het sociaal domein in een complex veranderproces.....	7
2	Een stevige sociale basis en passende zorg en ondersteuning	9
3	De kosten	11
4	Koersvast	13

Deel 2: Beleidskader 2019–2023: Koersvast, steeds beter

5.	Het Haarlemmermeers model.....	17
5.1	De uitgangspunten	17
5.2	Stevige sociale basis en passende zorg en ondersteuning.....	18
5.3	Toegang tot zorg en ondersteuning	19
5.4	Gebiedsgericht werken.....	20
6.	Het sociaal domein bevindt zich in een dynamische omgeving	21
7.	Koersvast, steeds beter: langs twee routes met aangescherpte sturing	23
8.	Route 1: Transformatie: onze uitgangspunten nog beter toegepast	25
8.1	Signaleren en toeleiden.....	25
8.2	Passende zorg en ondersteuning	28
	Route 2: Een paar kerncijfers ter illustratie	30
9.	Route 2: Inhoudelijke focus voor de komende jaren	33
9.1	Werk en Inkomen	33
9.2	Wonen met zorg	37
9.3	Veiligheid.....	39
9.4	Gezondheid	41
9.5	Meedoen.....	43
10.	Sturing	47
11.	De twee routes samengevat	49

Deel 1: Waar staan we in het sociaal domein in 2019

1. Het sociaal domein in een complex veranderproces

Het sociaal domein gaat over alle inwoners van Haarlemmermeer en over wat hen bezighoudt: hun ambities en zorgen, hun mogelijkheden en beperkingen. En dan vooral over hoe zij daar samen vorm aan geven. Meer dan 150.000 inwoners die in hun dagelijks leven elkaar ondersteunen, samen initiatieven nemen, leuke en nuttige dingen doen, meestal zonder dat daar een professional of gemeente aan te pas komt. De afgelopen vier jaar is een majeure verandering in gang gezet in de organisatie van de zorg, (arbeids)participatie en ondersteuning: de transitie en transformatie in het sociaal domein. Door de gemeenten vanaf 2015 verantwoordelijk te maken voor grote delen van de zorg en voor de arbeidsparticipatie kunnen zij dit meer integraal en op maat leveren en hierbij de voorzieningen in wijken en kernen goed benutten. Door de inwoner en diens netwerk centraal te stellen en de zorg en ondersteuning daarop te laten aansluiten in plaats van te werken vanuit het aanbod en op basis van protocollen kan de kwaliteit van de zorg verbeteren. Hiermee was de aanname van het Rijk dat de kosten van de zorg en ondersteuning omlaag zouden kunnen gaan. De gemeenten werden verantwoordelijk voor de huidige taken in het sociaal domein maar met substantieel minder middelen dan het Rijk hiervoor beschikbaar had.

In Haarlemmermeer zijn we enthousiast aan de gang gegaan volgens het Haarlemmermeers model: integraal, voortbouwend op wat al goed werkt, goed gebruik maken van de voorzieningen in de wijken en kernen, met vertrouwen in de professionals en aansluitend bij de inwoner. Het sociaal domein wordt gekenmerkt door een veelheid aan actoren (gemeenten, aanbieders, Rijk, inwoners, werkgevers, scholen, ouders, professionals, verzekeraars, organisaties als Belastingdienst en Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), domeinen (werk, zorg, onderwijs, welzijn, jeugd, schulphulpverlening), wetten en geldstromen (Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet, participatiewet, maar ook Zorgverzekeringswet, Wet langdurige zorg, Passend onderwijs) en achterliggende principes en waarden. Dit complexe veld is onmogelijk aan te sturen vanuit een simpele planning en control cyclus. Er is sprake van een permanent proces van veranderactiviteiten en initiatieven van de verschillende actoren, die allemaal de totaalbeweging van de verandering beïnvloeden. Door vanuit de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model aan de slag te gaan en dit proces te volgen ontstaat zicht op de ontwikkeling in het sociaal domein op basis waarvan we leren, ontwikkelen en waar nodig bijsturen.

2. Een stevige sociale basis en passende zorg en ondersteuning

Van zwaar naar licht

We zien de algemene voorzieningen en activiteiten die voor iedereen toegankelijk zijn als het fundament van het sociaal domein, de sociale basis. Hierdoor kunnen onze inwoners prettig leven en meedoen in wijken en kernen, maar het is ook de basis waarop lichtere en zwaardere vormen van zorg en ondersteuning voortbouwen. Door het verstevigen van wijken en kernen met gericht aanbod van praktische en lichte ondersteuning maar ook door mensen te activeren ontstaan 'wijken waar genoeg te doen is, waar inwoners betrokken zijn bij elkaar, mee kunnen doen en zich prettig voelen. Hier gaat een preventieve werking van uit en het draagt eraan bij, dat we de zorg en ondersteuning op maat, zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig kunnen bieden.

De samenhang tussen de sociale basis, lichte vormen van ondersteuning en de geïndiceerde zorg geven we weer in de vorm van een pyramide. Daarbij wordt de beweging aangegeven om met een stevige sociale basis en passende vormen van lichte ondersteuning de zorgvraag in de top van de pyramide, de geïndiceerde zorg, niet onnodig groot te laten worden. Het doel is om zorg en ondersteuning te bieden, die zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig is. Dit hebben we kortweg aangeduid als 'de beweging van zwaar naar licht'. De ervaringen in de afgelopen jaren laten onder andere het volgende zien:

- We hebben veel bereikt in het verstevigen en toegankelijk maken van de sociale basis. Ter bestrijding van eenzaamheid en bevordering van gezondheid en ontspanning hebben meer inwoners met een ondersteuningsvraag deelgenomen aan ontmoetingsactiviteiten en maaltijden, aan sport en bewegen en aan culturele activiteiten.
- Er zijn meer mantelzorgers ondersteund, meer ouders hebben gebruik gemaakt van opvoedondersteuning en -advies en er wordt eerder ondersteuning aangeboden bij de eerste signalen van problematische huurschulden.
- De sociale basis op zich en het verstevigen ervan met toegankelijke activiteiten en lichte vormen van ondersteuning in de buurt dragen bij aan de kwaliteit van leven en de zelfredzaamheid van onze inwoners. Dit heeft een preventieve werking, maar in hoeverre deze inzet in het algemeen het beroep op zwaardere zorg kan voorkomen of uitstellen is niet concreet aan te geven. Op de vraag naar zorg zijn vele andere factoren van invloed, zoals maatschappelijke en demografische ontwikkelingen.
- Er zijn wel mogelijkheden om op concrete onderdelen zwaardere zorg (deels) te vervangen door lichtere vormen van ondersteuning. Zo zijn er meer ontmoetingsmogelijkheden gecreëerd in de wijk voor inwoners met licht regieverlies waardoor het gemiddeld aantal dagdelen bij de geïndiceerde dagbesteding gedaald is. Hierdoor ondersteunen we meer inwoners voor hetzelfde budget.
- De Meer-teams bieden integrale en soms onorthodoxe zorg op maat.

- Bij de jeugdhulp ontvangen relatief minder jongeren dan gemiddeld in Nederland de zwaarste vormen van jeugdhulp (jeugdbescherming en jeugdreclassering en jeugdhulp met verblijf). Het beroep op jeugdhulp in het algemeen is de afgelopen jaren toegenomen.
- Het beroep op bijstandsuitkeringen daalt en ligt onder het landelijk gemiddelde.
- De uitstroom uit de bijstand naar werk is gestegen.
- Het beroep op de (zwaarste vorm van) schuldhelpverlening is gedaald.
- De cliënttevredenheid over de Wmo (75% tevreden) en de jeugdhulp (64% tevreden) is redelijk goed en neemt in de jaren toe.
- De partners in de sociale basis en de aanbieders van zorg en ondersteuning zijn over het algemeen positief over de wijze waarop Haarlemmermeer het sociaal domein heeft georganiseerd en over de samenwerking met de gemeente.
- We zien dat nieuwe verbindingen met de sociale basis gemakkelijker te leggen zijn voor Wmo-zorg dan voor jeugdhulp. De jeugdhulp kent een grote variëteit in zorgvormen, waarbij er ook binnen de jeugdhulp kansen liggen voor een beweging naar lichtere vormen, minder intensief en/of van een kortere duur.

3. De kosten

Eind 2018 werd duidelijk dat het ook in Haarlemmermeer niet lukt om de taken in het sociaal domein (met name de jeugdhulp en de WMO) binnen het budget uit te voeren. Haarlemmermeer staat daar niet alleen in. Een landelijke benchmark over de kosten van de jeugdhulp wees uit dat nagenoeg alle gemeenten kampen met tekorten op het budget voor jeugdhulp. De gemeenten werden verantwoordelijk voor de huidige taken in het sociaal domein maar met substantieel minder middelen dan het Rijk hiervoor beschikbaar had. De aanname hierbij was, dat gemeenten de problemen eerder kunnen signaleren en oplossen met lichte maatregelen en een integrale aanpak op maat en daardoor inzet van relatief dure, zwaardere zorg kan voorkomen.

De praktijk ziet er anders uit.

Gemeenten hebben te maken met factoren die leiden tot meer zorggebruik die deels buiten hun macht liggen:

- Inwoners die buiten andere wetten vallen komen terecht bij gemeenten.
- Veranderende rijksregelingen (zoals de aangescherpte meldcode kindermishandeling en de rol van Veilig Thuis) leiden tot kostenverhoging bij gemeenten.
- De keuzevrijheid van inwoners in combinatie met het ontbreken van heldere grenzen waar de verantwoordelijkheid van de gemeente ophoudt.
- De Wmo en de Jeugdwet zijn open-einde-regelingen met een zorgplicht voor gemeenten met een begreind budget.
- De vraag naar de Wmo nam en neemt toe door de vergrijzing van de bevolking, door het beleid om inwoners langer of weer thuis te laten wonen en door de invoering van het abonnementstarief.
- Bij de jeugdhulp speelt daarbij nog dat gemeenten weinig invloed hebben op de wettelijke verwijzers zoals huisartsen en medisch specialisten, die verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de verwijzingen.
- De kosten van de zorg zijn gestegen mede door de krappe arbeidsmarkt, de administratieve lasten en de problematiek van de lange wachttijden.

Tekorten in het budget voor het sociaal domein doen zich bij alle gemeenten voor. De tekorten bij de jeugdhulp zijn aanleiding geweest voor het Rijk om (vooralsnog voor 2019, 2020 en 2021) extra middelen ter beschikking te stellen.

4. Koersvast, steeds beter

Op 25 september 2018 hebben we met partners in het sociaal domein in Haarlemmermeer teruggeblikt en vooruitgekeken naar de inrichting, uitgangspunten en werkwijze binnen het Haarlemmermeers model. Op deze conferentie ‘Vier jaar Meer voor Elkaar’ zijn de ervaringen besproken met partners in de wijk, met aanbieders van lichte en zware zorg voor jong en oud en met onderwijsorganisaties. Natuurlijk is er de afgelopen jaren ook veel opgehaald bij onze inwoners zelf, zowel via gesprekken en bijeenkomsten als via cliëntervaringsonderzoeken. De rode lijn in deze bevindingen is, dat partners te spreken zijn over het Haarlemmermeers model en dat er een stevig fundament gelegd is in het sociaal domein. We zien dan ook geen aanleiding om het Haarlemmermeers model en de uitgangspunten op de schop te nemen. Maar we zien wel ruimte en noodzaak voor verbetering. Landelijk is geconstateerd, dat er meer tijd, onderzoek en ontwikkeling nodig is om de potentie van de transformatie beter tot zijn recht te laten komen en om antwoorden te vinden op nieuwe vraagstukken die de transformatie met zich meebrengt.

Niet alleen moeten we de uitgangspunten van ons model nog beter toepassen om de kwaliteit van de voorzieningen, de zorg en de toeleiding ernaartoe te verbeteren. De komende jaren wordt verder gezocht naar concrete kansrijke trajecten voor het (deels) vervangen van zware zorg door lichtere vormen van ondersteuning. De groei van Haarlemmermeer de komende jaren met straks zowel nieuwe als oudere wijken, maar ook de vergrijzing, de toename van het aantal inwoners dat zich eenzaam voelt en de groeiende groep mantelzorgers vragen blijvende aandacht om de sociale basis stevig te houden.

Ook zullen we, binnen de gemeentelijke mogelijkheden, gerichte maatregelen nemen om de kosten van het sociaal domein en met name de zorg en ondersteuning te beheersen en hierop de komende jaren te blijven sturen.

Hoe we dat doen staat hierna in deel 2, het beleidskader voor de jaren 2019-2023, onder het motto:

Koersvast,
steeds beter

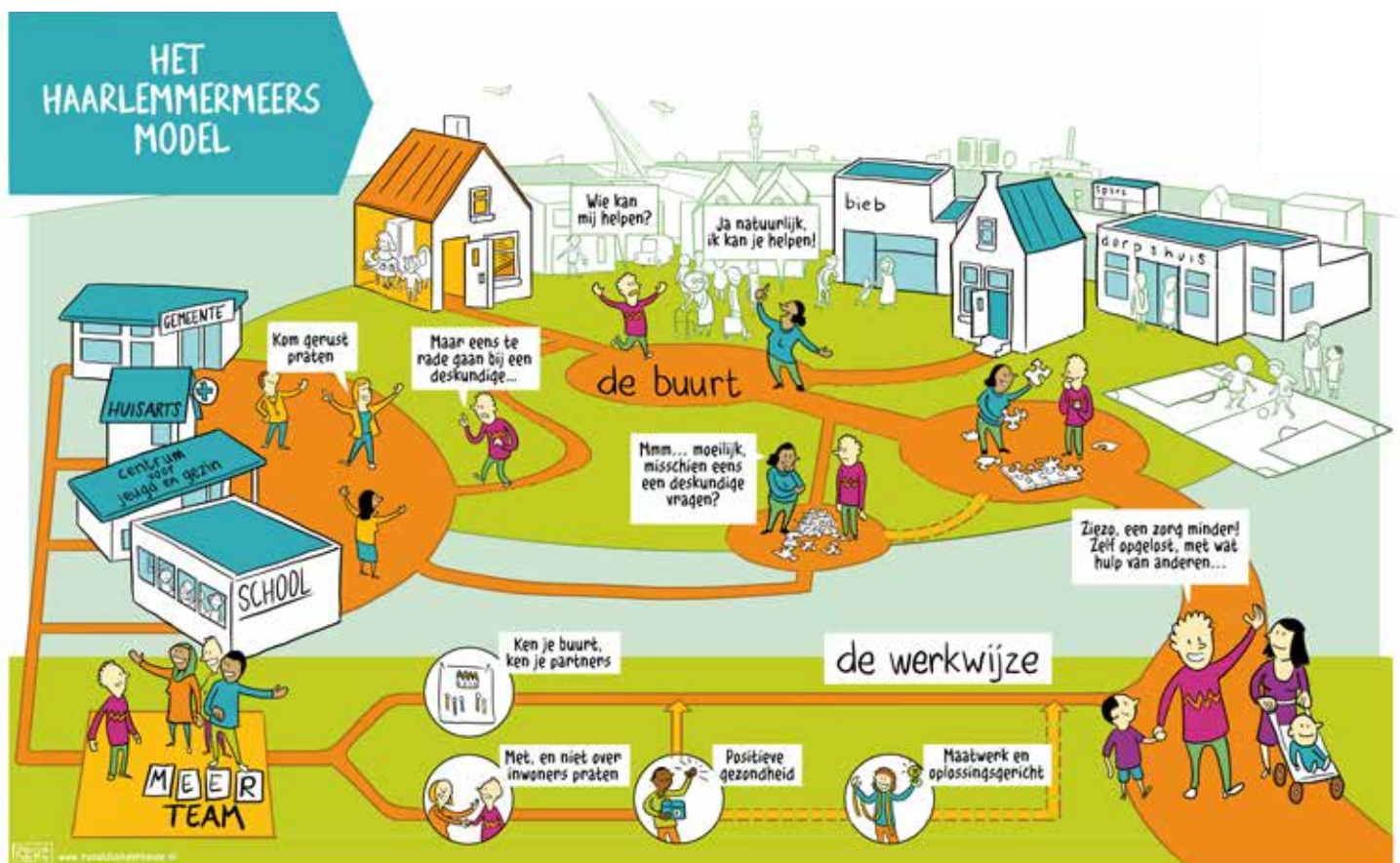
Deel 2: Beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023

Koersvast, steeds beter

5. Het Haarlemmermeers model

Het Haarlemmermeers model was ons antwoord toen we in 2015 verantwoordelijk werden voor grote delen van de jeugd- en volwassenenzorg en de Participatiewet. Met dit model wilden we deze taken anders en beter organiseren. Na vier jaar kunnen we constateren dat een stevig fundament is gelegd. Hierop bouwen we voort. De inrichting, de werkwijze en de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model blijven ook de komende jaren van kracht. We varen een vaste, maar aangescherpte koers: koersvast, steeds beter!

5.1 De uitgangspunten

In het Haarlemmermeers model werken we volgens een aantal uitgangspunten:

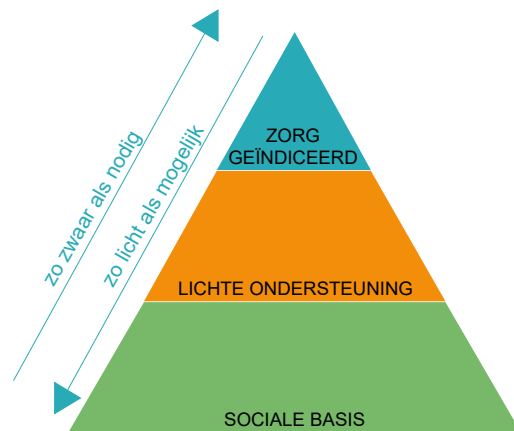
- **Luisteren naar de inwoners en maatwerk bieden.** Professionals spreken met en niet over inwoners. Inwoners kunnen zelf het beste aangeven welke hulp en ondersteuning voor hen passend is. Zij houden ook zoveel mogelijk zelf de regie, al dan niet met hulp van iemand uit hun netwerk of een onafhankelijk clientondersteuner. Het gaat altijd om maatwerk.

- **Zorg en ondersteuning zo licht en 'gewoon' als mogelijk en zo zwaar en specialistisch als nodig.** In de wijken en kernen zijn veel mogelijkheden voor ontspanning, vrijetijdsbesteding, ontmoeting en lichte ondersteuning. Deze mogelijkheden willen we zoveel mogelijk benutten om kleine problemen klein te houden en met elkaar in de buurt op te lossen. Dit laat onverlet dat waar nodig, er tijdig zwaardere of specialistische zorg wordt ingezet. Daarbij is keuzevrijheid van inwoners van belang.

- **Focus op veerkracht en aanpassingsvermogen.** Professionals zoeken met de inwoner naar oplossingen en kijken daarbij niet alleen naar het probleem, de beperking of de ziekte, maar naar het potentieel: wat kan er wel.
- **Ruimte voor de professional** om te doen wat nodig is. Wij gaan niet uit van standaarden in duur en omvang van de hulp, maar laten dat aan de professional over, zodat deze maatwerk kan bieden. Dit laat onverlet dat we verwachten van de professionals, zowel in de toegang als bij aanbieders, dat kostenbewustzijn en normaliseren onderdeel zijn van professionaliteit.
- **Eén gezin/huishouden, één plan.** Professionals toetsen of er op meerdere leefgebieden problemen zijn om tot een integraal plan te komen. Inwoners houden hierop zoveel mogelijk zelf de regie. Een professional kan zo nodig de inwoner helpen om de zorg te coördineren. Zo wordt voorkomen dat er meerdere professionals los van elkaar met een gezin of huishouden aan de slag zijn.
- **Niet doorverwijzen, maar erbij halen.** Soms is een andere expert erbij nodig om tot een goed plan te komen. Deze expertise halen we er zoveel mogelijk bij zodat de inwoner niet onnodig en veelvuldig wordt 'overgedragen' aan weer een nieuwe hulpverlener. Hiermee voorkom je dat de inwoner steeds weer hetzelfde verhaal hoeft te vertellen en dat het proces om te komen tot de juiste hulp lang en ingewikkeld wordt.
- **Houd het simpel.** De weg naar de juiste zorg en ondersteuning moet voor inwoners en voor professionals zo simpel en begrijpelijk mogelijk zijn. In plaats van steeds nieuwe zijpaden te ontwikkelen moeten we blijven zoeken naar eenvoud: kan het simpeler, zijn alle doorverwijzingen en specifieke trajecten echt nodig. Is het nog te begrijpen en te overzien voor inwoners en professionals.

5.2 Stevige sociale basis en passende zorg en ondersteuning

Met een stevige sociale basis

De 'kracht van de samenleving' is groot. Iedereen kent voorbeelden van familieleden, burens, vrienden, die naar elkaar omkijken, mantelzorgen of een oogje in het zeil houden. Sportclubs, zangverenigingen, kerkgemeenschappen drijven geheel of vrijwel volledig op de inzet van hun eigen leden, mensen die de handen uit de mouwen steken. Mensen ontmoeten, je talent ontwikkelen, je medemens helpen, het zijn zaken die invulling en kleur aan ons leven geven en bijdragen aan de kwaliteit van leven van inwoners.

Ook een breed en goed aanbod van laagdrempelige voorzieningen maakt onderdeel uit van de sociale basis. Onze gemeentelijke inzet richt zich hierbij op functies: ontmoeten, ontplooiën, ontwikkelen en ondersteunen. Wij faciliteren inwoners door toegankelijke algemene voorzieningen te bieden: accommodaties (gebouwen, velden en openbare ruimte) en activiteiten op het gebied van onderwijs, welzijn, sport, cultuur, gezondheid en vrijwilligerswerk. De sociale basis is van en voor iedereen, dus ook voor inwoners die een steuntje in de rug nodig hebben. Ook zij moeten gewoon mee kunnen doen, zich kunnen ontplooiën op het gebied van sport of cultuur en zich verder kunnen ontwikkelen binnen het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Een stevige sociale basis is het fundament voor de kwaliteit van leven van onze inwoners, waardoor zij niet alleen prettig, maar ook zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Het is daarmee ook de basis waarop de verschillende

vormen van zorg en ondersteuning voortbouwen. Vanzelfsprekend zijn andere domeinen medebepalend voor de mate waarin inwoners zich weten te redden in de maatschappij. De arbeidsmarkt, de woningmarkt, de beschikbaarheid van winkels, een toegankelijke openbare ruimte en vervoersvoorzieningen zijn van directe invloed op het welzijn van onze inwoners.

.....zorgen we voor passende vormen van lichte
ondersteuning in de buurt

Inwoners die zijn aangewezen op een vorm van ondersteuning kunnen in onze wijken en kernen terecht bij een divers aanbod aan voorzieningen en professionals, zoals ouderenadviseurs, maatschappelijk werkers, opvoedspreekuren, burenhulpdiensten, maatjesprojecten en (steeds meer) ontmoetingsactiviteiten voor ouderen. Door het verstevigen van wijken en kernen met gericht aanbod van praktische en lichte ondersteuning maar ook door mensen te activeren ontstaan 'vitale en inclusieve' wijken. Dit zijn wijken waar genoeg te doen is, waar inwoners betrokken zijn bij elkaar, mee kunnen doen en zich prettig voelen.

... en zetten we waar nodig passende zwaardere zorg in.

Lang niet alle problemen zijn te voorkomen of op te lossen met informele zorg, algemene voorzieningen of lichte ondersteuning. Een deel van onze inwoners heeft intensieve, langdurige en/of heel specifieke ondersteuning nodig, passend bij de individuele zorgbehoefte.

5.3 De toegang tot zorg en ondersteuning

Voor de toegang tot de zorg en ondersteuning gaan we in het Haarlemmermeers model uit van natuurlijke 'vindplaatsen'. Dit zijn plekken waar inwoners toch al naar toegaan voor activiteiten of met hulpvragen of waar vaak de eerste signalen van problemen zichtbaar worden. Naast de huisarts, het consultatiebureau en de school zijn dit bijvoorbeeld de dorpshuizen en wijkcentra, vrijwilligersorganisaties, de woningcorporatie en de wijkagent. De

professionals en vrijwilligers die hier actief zijn, zijn voor inwoners gemakkelijk te benaderen voor tal van vragen. Sociaal werkers, mantelzorgconsulenten en cliëntondersteuners weten vervolgens de weg te vinden naar zowel de voorzieningen in de buurt als naar zwaardere zorg. De digitale sociale kaart met al het (zorg)aanbod is daarbij voor inwoners, vrijwilligers en professionals een goede ondersteuning. Bij het digitale loket van de gemeente kunnen inwoners terecht met vragen over ondersteuning en voorzieningen en over werk en inkomen. Ook professionals (bijvoorbeeld ouderenadviseurs) kunnen hier terecht als er meer zorg voor volwassenen nodig is.

Wanneer een inwoner of gezin meerdere problemen tegelijk heeft, de hulp stagneert of een onorthodoxe oplossing nodig is, dan kan het gemeentelijke Meer-team door professionals worden ingeschakeld. Het Meer-team heeft het mandaat om alle vormen van zorg en ondersteuning in te zetten.

De keuze om een deel van deze professionals, met name voor jeugdhulp, het mandaat te geven om zelf zorg in te zetten is goed bevallen. Het gaat om de volgende professionals:

School: Schoolcoaches, jeugdartsen en – verpleegkundigen, leerplichtambtenaren en de zorgcoördinator van Stichting Kinderopvang Haarlemmermeer hebben het mandaat gekregen om alle vormen van jeugdhulp in te zetten. Zij bieden zelf ondersteuning of zetten gespecialiseerde jeugdhulp in.

CJG: Professionals van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) bieden ouders en jongeren ondersteuning bij opvoeden en opgroeien en kunnen ook zwaardere hulp inzetten.

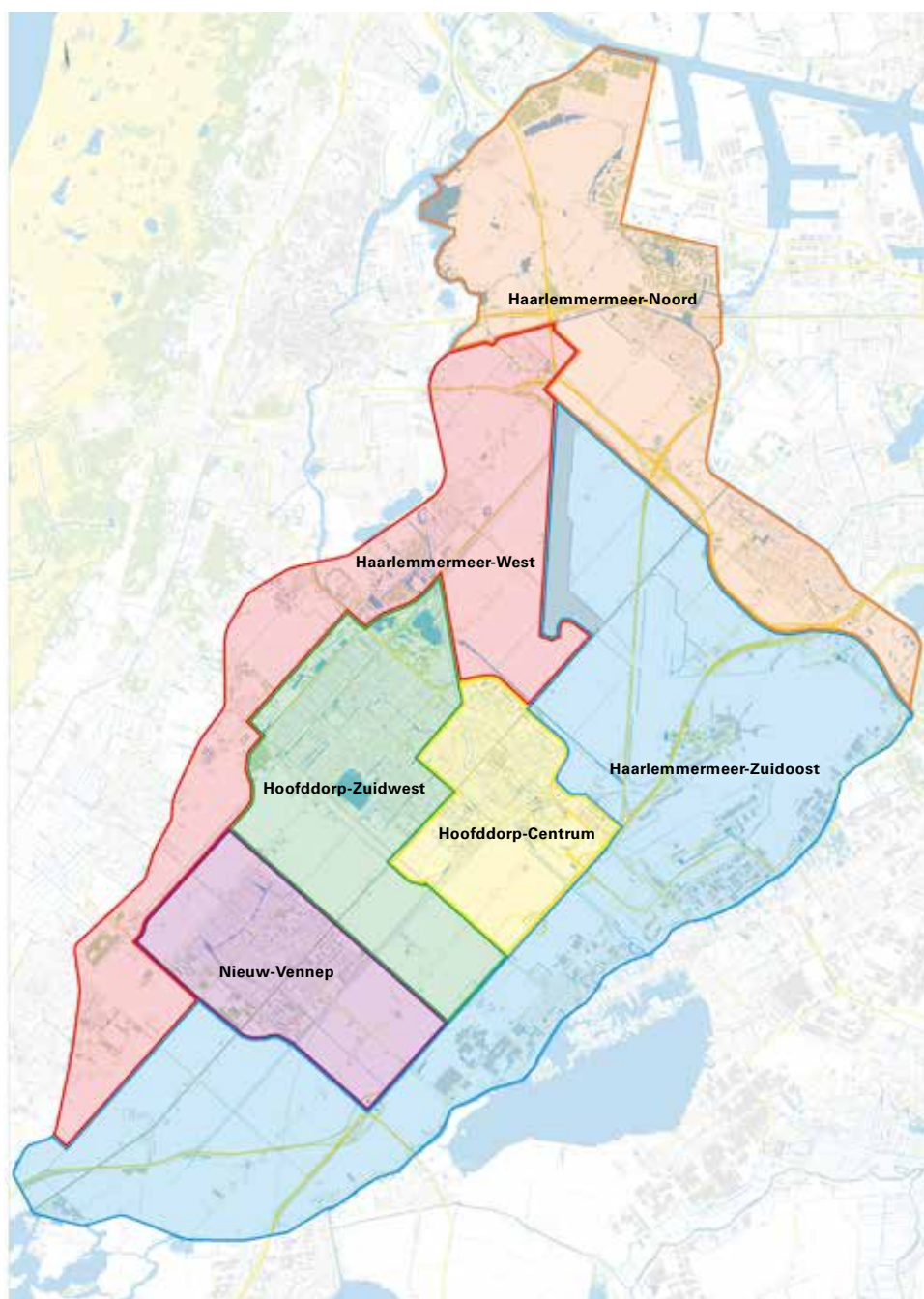
Huisarts: De huisartsen zijn vertrouwde personen voor de inwoners. De huisarts kan op grond van de Jeugdwet alle vormen van jeugdhulp inzetten. Er zijn praktijkondersteuners jeugd aangesteld om lichte problemen zelf op te lossen en om goed door te kunnen verwijzen. Omdat inwoners ook bij de huisarts aankloppen met psychosociale problemen is 'welzijn op recept' ingevoerd: de huisarts verwijst deze inwoners door naar de sociaal makelaar.

Jeugdbeschermers: professionals die uitvoering geven aan een kindbeschermingsmaatregel of aan jeugdreclassering kunnen op grond van de jeugdwet de hulp inzetten die zij nodig achten.

5.4 Gebiedsgericht werken

We kennen in Haarlemmermeer geen wijkteams, maar we werken wel gebiedsgericht. Vitale en inclusieve wijken creëren is alleen mogelijk samen met inwoners, vrijwilligers en betrokken professionals. Daarom is in de afgelopen jaren de aanpak 'Meer voor Elkaar in de buurt' ontwikkeld en ingevoerd in zeven wijken en kernen. Op basis van vijf belangrijke

leefgebieden, de schijf van vijf (zie onder 7) wordt een 'foto' van de wijk gemaakt. Aan de hand daarvan zijn gezamenlijke ambities of aandachtspunten benoemd. Deze zijn voor elke wijk of kern weer anders, het gaat om maatwerk. Professionals, vrijwilligers en inwoners komen regelmatig bij elkaar om informatie en kennis uit te wisselen. Zo ontstaat een gebiedsnetwerk met korte lijnen tussen zorg en welzijn, kunnen vragen van inwoners sneller opgepakt worden en wordt beter gebruik gemaakt van de mogelijkheden binnen de sociale basis.

6. Het sociaal domein bevindt zich in een dynamische omgeving

Het sociaal domein bevindt zich in een dynamische omgeving. Ontwikkelingen die zich elders voordoen werken door in het sociaal domein. De belangrijkste zijn:

Demografische ontwikkelingen

De Haarlemmermeerse bevolking groeit tussen 2018 en 2023 met ruim 15.000 personen, de woningvoorraad groeit in deze periode met ruim 9.000 woningen. Daarna groeit Haarlemmermeer nog verder door naar zo'n 200.000 inwoners in 2040 (in totaal komen er 20.000 woningen bij). Ondanks deze groei van de woningvoorraad kampen we de komende jaren nog steeds met tekorten op de woningmarkt. Vooral het tekort aan betaalbare sociale huurwoningen en jongerenhuisvesting raakt het sociaal domein. Verder hebben we te maken met een 'dubbele vergrijzing': het aandeel ouderen in de totale bevolking neemt toe en binnen de groep 65-plussers neemt het aandeel 80-jarigen toe. Het beroep op ondersteuning en passende woonvormen zal hierdoor groeien. De bevolkingsgroei op de middellange termijn (na 2023) zal ook gevolgen hebben voor het voorzieningenniveau in Haarlemmermeer. Welke voorzieningen krijgen een plaats in wijken en kernen en welke regionale voorzieningen landen in Haarlemmermeer?

Arbeidsmarkt

Er is momenteel sprake van een krappe arbeidsmarkt. Dit kan de kosten voor personeel opdrijven of het kan leiden tot gebrek aan personeel. Onder meer zorgaanbieders en onderwijsorganisaties hebben moeite om voldoende geschikt personeel te vinden. Bij zorgaanbieders speelt hierbij ook de toenemende zorgvraag door de vergrijzing en kan dit resulteren in duurdere zorg, langere wachttijden of een afname

Peter van der Kamp bij zijn meterkast in zijn woning.

van de kwaliteit van de zorg. In onze regio en in Haarlemmermeer in het bijzonder is het bovendien heel moeilijk voor deze beroepsgroepen om een passende woning te vinden, hetgeen het probleem nog nijpender maakt.

Nieuwe wetgeving

De Omgevingswet wordt naar verwachting in 2021 ingevoerd. Deze wet gaat over de inrichting van de fysieke leefomgeving, maar daarbij wordt ook gekeken naar zaken als: langer zelfstandig wonen, gezondheid, veiligheid, toegankelijkheid en de inclusieve samenleving, ontwikkelingen die het sociaal domein direct raken. Ook binnen het sociaal domein is nieuwe wetgeving aan de orde. De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz), die in 2020 ingaat, regelt onder andere dat inwoners die verplicht ggz-zorg krijgen dit ook buiten een ggz-instelling kunnen ontvangen. Ook moeten zij mee kunnen blijven doen in de samenleving.

De statushouders die pas hun intrek hebben genomen in de drie tijdelijke woningcomplexen in Hoofddorp zijn gestart met 'voorinburgeringsles'.

Daarnaast krijgt de gemeente er ook nieuwe taken bij. De Wet inburgering legt vanaf 2021 de verantwoordelijkheid voor de inburgering weer bij de gemeente. Door verdere decentralisatie zijn vanaf 2022 maatschappelijke opvang en beschermd wonen ook taken van de gemeente. Dit zijn nu taken van de centrumgemeente.

Sinds juli 2016 geldt het VN-verdrag Handicap in Nederland. Hierop is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte aangepast en is een algemene norm voor toegankelijkheid ingevoerd. Een hoger niveau van toegankelijkheid komt zo gefaseerd tot stand. Ook de bouwregeling wordt de komende jaren aangepast om meer toegankelijkheid in nieuwe gebouwen te realiseren.

7. Koersvast, steeds beter: langs twee routes met aangescherpte sturing

Binnen de kaders van het Haarlemmermeers model willen we het de komende jaren nog beter doen. Langs twee wegen willen we die verbeteringen bereiken. De eerste weg is die van de verdere doorvoering van de transformatie: het nog beter werken volgens de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model. De tweede weg is die van het focus aanbrengen in en collectief aanpakken van vragen of problemen waar meerdere inwoners mee te maken hebben. Tot slot gaan we in op de sturing.

Route 1: Transformeren

De transformatie waar we in 2015 mee gestart zijn, is erop gericht om onze uitgangspunten (zie 5.1) te vertalen naar de werkpraktijk en die overal toe te passen. Met dit verander- en innovatieproces zijn we nog niet klaar. Ook landelijk is geconstateerd dat er meer tijd nodig is om de potentie van de transformatie te verzilveren.

In de nota *Pionieren in de Polder, innovatie in het sociaal domein* (nr. 2016/324154) uit 2017 staat op welke wijze we innovatie in het sociaal domein faciliteren en stimuleren. Terugkijkend constateren we (nogmaals) dat innovatie geen doel op zich is, maar een middel om de transformatie in het sociaal domein mogelijk te maken. We hebben de afgelopen jaren veel vernieuwende wegen bewandeld. Het mandateren van partners om namens de gemeente het besluit te kunnen nemen om jeugdhulp in te zetten is een voorbeeld van innovatief werken. En dit geldt ook voor het toepassen van de bouwblokkenmethode voor social return. Of voor het verschuiven van geïndiceerde dagbesteding naar ontmoetingsmogelijkheden in de buurt. Ook de komende jaren blijft een kwaliteitsverbetering nodig van onze dienstverlening en ons instrumentarium. Daarbij gaat het om de signalering

van problemen, de toeleiding naar en toegang tot de juiste ondersteuning en om de kwaliteit en beschikbaarheid van de zorg en ondersteuning. Maar terugkijkend constateren we ook dat transformeren en innoveren tijd vraagt. Dat geldt zowel voor het aantal uren dat eraan wordt besteed (capaciteit) als voor de doorlooptijd van projecten. Daarom is het belangrijk om goed onderbouwd de afweging te maken om met een nieuw project te starten. Daarvoor is data-analyse en zicht nodig op waar de echte problemen zitten, ook op het niveau van wijken/kernen.

Route 1 wordt in hoofdstuk 8 behandeld.

Route 2: Inhoudelijke focus voor de komende jaren

In het sociaal domein willen we bevorderen dat inwoners tevreden zijn over de door hen ervaren kwaliteit van hun leven. Het sociaal domein is gericht op het creëren van voorwaarden voor de kwaliteit van leven van alle inwoners en op passende voorzieningen voor inwoners die dat nodig hebben. Wij gebruiken daarbij de 'schijf van vijf van de kwaliteit van leven' met de onderdelen, die belangrijk zijn voor het welbevinden van elke inwoner. Mee kunnen doen in de samenleving, voldoende inkomen, je veilig voelen, maar ook gezondheid en

hoe je woont spelen daarbij een rol. Om je goed te voelen moet de schijf in balans zijn. Deze balans is voor elke inwoner anders en kan ook verschillen per levensfase. Het kan op bepaalde vlakken kortere of langere tijd minder goed met je gaan. Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt dat de kans hierop samenhangt met een combinatie van een laag opleidingsniveau, laag inkomensniveau, het niet hebben van werk en gezondheidsbeperkingen. Dit zijn als het ware risicofactoren. Maar niet alle potentieel problematische situaties hoeven daadwerkelijk tot problemen te leiden. Hierbij speelt de persoonlijke veerkracht mee: het kunnen omgaan met moeilijke situaties. De één kan dat beter dan de ander. En de mate waarin je een netwerk hebt waar je op terug kan vallen is er eveneens van invloed op. Op elk van de onderdelen van de schijf van vijf zien wij vragen of problemen waar meerdere inwoners mee te maken hebben en die om een meer collectieve aanpak vragen. Met route 2, de inhoudelijke focus voor de komende jaren, brengen we hierin scherpte aan. Deze route komt in hoofdstuk 9 aan de orde.

8. Route 1: Transformatie: onze uitgangspunten nog beter toegepast

8.1 Signaleren en toeleiden

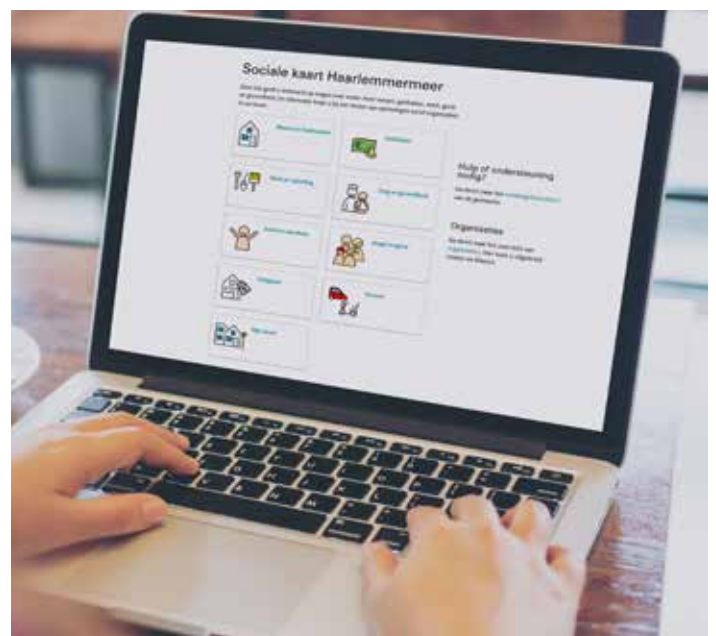
Veel inwoners weten de (digitale) weg te vinden wanneer zij een vraag over activiteiten in de wijk of over ondersteuning hebben. Voor inwoners die dit lastig vinden of zelfs ondersteuning uit de weg gaan is het van belang dat problemen tijdig gesignaleerd worden zodat op tijd de juiste ondersteuning kan worden ingezet door goed toegeruste professionals. Door samenwerking met en tussen organisaties en professionals wordt de toegang tot passende zorg en ondersteuning verder verbeterd.

- **Wegwijs:** Er komen pilots in gebieden om de digitale en fysieke informatievoorziening te versterken en beter zichtbaar te maken (wegwijzers in de wijk) en de toegang tot activiteiten en ondersteuning te verbeteren.
- **Vakmanschap:** Professionals zijn goed toegerust om samen met inwoners –vanuit de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model– tot een afgewogen en passend antwoord te komen op de vraag van de inwoner.
- **Samenwerking medische professionals:** In samenwerking met huisartsen en medisch specialisten wordt nagegaan hoe onnodig gebruik van specialistische ggz-zorg kan worden voorkomen.
- **Passend onderwijs:** De samenwerkingsafspraken tussen Haarlemmermeer en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs zijn vernieuwd voor de periode 2019–2023 en worden periodiek gemonitord.

Signaleren in de wijk

De vrijwilligers en beroepskrachten op de zogeheten ‘vindplaatsen’ (zie 5.3) staan in nauw contact met inwoners en zien soms al in een vroeg stadium problemen. Het is dan ook van belang dat juiste deze mensen de kennis en vaardigheden hebben om signalen te herkennen, weten hoe ze het gesprek kunnen aangaan met een inwoner en waar ze hun zorgen kunnen delen of overdragen.

Via de aanpak ‘Meer voor Elkaar in de buurt’ (zie 3.4) hebben we afgelopen periode gewerkt aan het opzetten van gebiedsnetwerken voor vrijwilligers en professionals. Hierdoor ontstaan korte lijnen tussen organisaties en worden vragen en eventuele

Sociale kaart Haarlemmermeer geeft antwoord op vragen over onder andere geldzaken, wonen, werk, gezin en gezondheid.

problemen van inwoners sneller en effectiever opgepakt. Dit kan echter nog beter. De komende jaren gaan we dan ook door met het verder versterken van deze gebiedsnetwerken. Daarnaast zetten we in op scholing en de ontwikkeling van hulpmiddelen (bijvoorbeeld signaalkaarten) voor een aantal specifieke beroeps- en/of vrijwilligersgroepen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan huismeesters, conciërges, thuiszorg, fysiotherapeuten en apothekers.

Taalhuis, bibliotheek Hoofddorp.

Wegwijs in de wijk

Het is voor de inwoner, vrijwilliger of professional niet altijd duidelijk waar hij welke vraag moet stellen of waar hij met een signaal naar toe kan.

Om het vinden van de juiste weg eenvoudiger te maken ontwikkelen we een structuur van beter zichtbare en kwalitatief goede 'Wegwijzers'. Dit zijn digitale en fysieke informatiepunten, waar gemeente en partners in de sociale basis en zorg en ondersteuning samen optrekken en kennis kunnen delen. Inwoners en vrijwilligers maar ook professionals kunnen hier terecht met uiteenlopende vragen: over leuke activiteiten in de wijk of vrijwilligerswerk, maar ook met vragen en zorgen die zij hebben over zichzelf, familie of iemand anders. Het is niet de bedoeling om nieuwe websites of loketten neer te zetten, maar om aan te sluiten bij de bestaande

informatiepunten en deze waar nodig te versterken met kennis en meer zichtbaar te maken door communicatie. Denk daarbij aan de digitale Sociale kaart, het CJG, Pluspunten, Taalpunten, inloopspreekuren, enzovoort. Hoewel een grote groep inwoners zich digitaal goed weet te redden, zien we dat er ook inwoners zijn die meer behoefte hebben aan persoonlijk contact. Denk aan senioren, mensen met een fysieke of verstandelijke beperking en laaggeletterden, maar ook aan jongeren die vragen hebben. Naast de wegwijzers blijven de sociaal makelaars hierin een belangrijke rol vervullen.

Vakmanschap in de toegang tot zorg en ondersteuning

De toegang tot de maatwerkvoorzieningen uit de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet hebben wij ingericht met gemeentelijke teams. Daarnaast hebben professionals die veel met jeugd en ouders te maken hebben het mandaat om jeugdhulp in te zetten. Tot slot zijn gezinsvoogden, huisartsen en medisch specialisten op grond van de Jeugdwet bevoegd om alle vormen van jeugdhulp in te zetten. Deze professionals worden geacht de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model toe te passen, zoals: één gezin één plan, niet onnodig problematiseren en zoveel als mogelijk de voorzieningen uit de buurt onderdeel maken van de aanpak. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Het gaat altijd gaat om dienstverlening op maat. Het gaat niet om het afwerken van een checklist, maar om een werkwijze die steeds is toegesneden op de individuele situatie. Het werken volgens de uitgangspunten van het Haarlemmermeers model is ook de komende jaren nog onderwerp van leren en ontwikkelen. Hierbij horen ook zaken als kostenbewustzijn, het gebruik maken van de mogelijkheden van de sociale basis en het informeren over en, waar nodig, voorzien in onafhankelijke cliëntondersteuning. Hiervoor wordt de komende jaren een meerjarig ontwikkelprogramma uitgevoerd voor en met professionals met mandaat. Daarnaast is het wettelijk verplicht dat alle professionals met jeugdhulp-mandaat

geregistreerd zijn in het beroepsregister (SKJ: Stichting Kwaliteitsregister Jeugd) voor jeugd- en gezinsprofessionals. Deze beroepsregistratie moet bijgehouden worden via scholing en super- en intervisie.

Samenwerking met huisartsen en medisch specialisten bij de toegang naar zorg en ondersteuning

Welzijn op recept is een goed middel gebleken om de verbinding tot stand te brengen tussen de huisarts en de welzijnsvoorzieningen in de buurt. Dit wordt vooral toegepast bij inwoners met psychosociale problemen (eenzaam, somber, angstig). De huisarts schrijft een recept 'welzijn' uit, waarmee iemand terecht kan bij de sociaal makelaar. Deze helpt de inwoner een activiteit te zoeken die past bij zijn of haar interesses. Inmiddels loopt er ook een pilot met praktijkondersteuners die zelf lichte ggz-ondersteuning bieden. In deze proef onderzoeken we of hierdoor onnodig beroep op de ggz-zorg voor jeugdigen kan worden beperkt. Hierbij wordt ook gekeken of de inzet van een sociaal makelaar jeugd deze aanpak versterkt. De komende jaren nemen we de groei van de ggz-zorg onder jeugdigen verder onder de loep om na te gaan of er hier ook een beweging 'van zwaar naar licht' mogelijk is en wat dit vraagt van de huisartsen en medisch specialisten.

Kinderen in de klas. Foto is gemaakt voor een folder over leerplicht.

Samenwerking onderwijs – zorg

De samenwerkingsverbanden passend onderwijs en de gemeente zijn wettelijk verplicht om goede samenwerkingsafspraken te maken over passend onderwijs en jeugdhulp. De kern van deze afspraken betreft het werken met gemandateerde professionals rond de scholen, zoals de jeugdarts en -verpleegkundige, de leerplichtambtenaar en de schoolcoach. Zij vormen als het ware het 'schoolteam' om met de school samen tot een passend arrangement te komen voor leerlingen die naast onderwijszorg ook (gemeentelijke) jeugdhulp behoeven. In de uitvoering zijn nog verbeteringen mogelijk. In Haarlemmermeer zijn hiervoor de volgende werkafspraken met het primair en voortgezet onderwijs, met het mbo en met de kinderopvang vastgelegd in het Werkprogramma onderwijs en jeugdhulp 2019-2022.

Die werkafspraken zijn:

Samenhang in jeugdhulp en onderwijs hulp. School en hulpverlening komen tot een samenhangend plan voor een leerling als er tegelijkertijd hulp van school en hulp vanuit de gemeente nodig is. Hierbij zijn ook goede afspraken nodig over de financiering van de zorg: wat hoort bij onderwijs, wat bij de gemeente.

Ken elkaar als professionals in de school. Vanuit de gemeente hebben schoolcoach, schoolarts en de leerplichtambtenaar het mandaat om jeugdhulp in te zetten. Deze professionals moeten elkaar goed kennen en weten te vinden en ook de school moet hen kennen en weten wie ze er wanneer bij kunnen halen.

Efficiënt organiseren van de hulp aan leerlingen. Het multidisciplinair overleg (MDO) waarbij hulpverlening, school en ouders en kind aanwezig zijn kan efficiënter (minder mensen om de tafel) en effectiever (met heldere afspraken) georganiseerd worden.

De schoolcoach is ook rechtstreeks te benaderen door ouders of leerlingen. Elke school krijgt een vaste schoolcoach toegewezen. De schoolcoach kan ook direct door ouders benaderd worden.

Onderwijs zo 'thuisnabij' mogelijk: Leerlingen moeten zo mogelijk in de eigen omgeving onderwijs kunnen volgen. Daarom wordt verkend hoe het

voorgezet speciaal onderwijs toegankelijk gemaakt kan worden voor leerlingen met een autisme spectrum stoornis. Ook binnen het primair onderwijs zal worden verkend wat de mogelijkheden zijn om de zogenaamde 'cluster 4' leerlingen (met ernstige gedragsproblemen of psychiatrische problematiek) binnen de gemeentegrenzen onderwijs te bieden. Daarnaast zijn er nieuwe afspraken gemaakt met omliggende gemeenten om de jeugdhulp te waarborgen voor Haarlemmermeerse jeugdigen die buiten Haarlemmermeer onderwijs volgen en

voor jeugdigen van omliggende gemeenten die in Haarlemmermeer onderwijs volgen.

Binnen deze omliggende gemeenten (met uitzondering van Heemstede, waarmee andere afspraken zijn gemaakt) worden relatief eenvoudige vragen opgepakt door professionals op school.

Als er meer nodig is wordt verwezen naar de woongemeente. Haarlemmermeer heeft een vaste schoolcoach en een vaste leerplichtambtenaar voor de zogenoemde 'buitenscholen'.

8.2 Passende zorg en ondersteuning

Niet alleen bij de signalering en toeleiding, ook bij de zorg en ondersteuning zelf zijn verbeteringen mogelijk.

- **Zo zwaar als nodig en zo licht als mogelijk:** Met partners zoeken we waar kansen liggen voor een verschuiving 'van zwaar naar licht' en zetten die in gang.
- **Tijdig beschikbaar:** Passende zorg en ondersteuning is tijdig beschikbaar.
- **Jongeren beter op weg:** Jongeren van 16-23 jaar die in hun eigen netwerk te weinig steun hebben om hen te begeleiden naar volwassenheid krijgen passende ondersteuning.
- **Multiproblematiek:** De effectiviteit van de aanpak om gezinnen met meerdere en complexe problemen duurzaam te helpen wordt verder verbeterd. Dit geldt onder meer voor gezinnen waarin zich een combinatie van armoedebestrijding en jeugdhulp voordoet.

Zoeken naar kansen om zware zorg (deels) te vervangen door lichtere ondersteuning of algemene voorzieningen

Wij zoeken naar mogelijke alternatieven voor maatwerkvoorzieningen. Zo hebben we de afgelopen periode ontmoetingsplekken in de buurt toegerust ter (gedeeltelijke) vervanging van (specialistische) dagbesteding. Het aantal ontmoetingsactiviteiten met ondersteuning in de wijk is uitgebreid en ze zijn diverser geworden.

Bij de jeugdhulp zetten we in op het ontwikkelen van meer lokale woonvormen in een gezinsachtige setting (pleegzorg, gezinshuis) in plaats van een setting in een groep met groepsleiding voor jongeren met ernstige opgroei- en opvoedproblemen.

Daarnaast willen we de komende jaren inwoners meer betrekken bij het bieden van lichte opvoedondersteuning en daarbij gebruik maken van methoden die elders al zijn uitgetoetst en effectief gebleken.

De komende jaren zullen we gericht blijven zoeken naar onderdelen binnen de zorg waar een dergelijke verschuiving van zwaar naar licht mogelijk lijkt.

Zorg en ondersteuning is tijdig beschikbaar

Het tijdig leveren van de juiste hulp lukt niet altijd. Als dit regelmatig het geval is, vraagt dit om een andere dan een individuele oplossing. Dit was zowel landelijk als in Haarlemmermeer in 2018 bij de jeugdhulp het geval. De aanpak van te lange wachttijden is

niet altijd met meer geld of met een lokale actie op te lossen. Ook de krappe arbeidsmarkt kan hierbij een rol spelen. We trekken bij de aanpak van te lange wachttijden samen op met omliggende jeugdzorgregio's en maken gebruik van de kennis en ervaring van landelijke en regionale taskforces die ervaringen en oplossingen bundelen. Wachtlijsten zijn continu onderwerp van gesprek met onze aanbieders. Wij vragen hen actief naar mogelijke oplossingen die zij toepassen en naar de wijze waarop zicht behouden wordt op de meest urgente casussen.

Jongeren in een kwetsbare positie beter op weg helpen

Er zijn in Haarlemmermeer diverse initiatieven voor ondersteuning van jongeren tussen de 16 en 23 jaar, die hulp nodig hebben om zich tot zelfredzame volwassenen te ontwikkelen. Deze hulp kan betrekking hebben op financiën, huisvesting, school en/of werk, het kan bijvoorbeeld gaan om de overgang van jeugdhulp naar volwassenhulp. We willen deze jongeren meer integraal helpen en gaan verkennen op welke manier we deze jongeren beter kunnen bereiken. Ook zullen we de mogelijkheden van cliëntondersteuning 'voor jongeren door

jongeren' stimuleren. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar jongeren met een licht verstandelijke beperking.

Huishoudens met meerdere problemen

In de afgelopen jaren zijn goede vorderingen gemaakt bij de aanpak van huishoudens waar meerdere problemen tegelijk spelen. Het Meer-team heeft hierin een belangrijke rol. Toch zijn er nog steeds vraagstukken waarop we de komende jaren vooruitgang willen boeken. Hoe kunnen we de resultaten van de inzet van het Meer-team en de nazorg duurzaam borgen? Hoe voorkomen we dat er weer problemen ontstaan? En als dat toch gebeurt, hoe zorgen we daar weer snel bij te zijn. Daarnaast lichten we casussen waar veel zorg wordt ingezet en waar hoge kosten aan verbonden zijn goed door (project Hestia) om zo meer zicht krijgen op een (kosten)effectieve en efficiënte werkwijze bij deze huishoudens.

Buddies Marloes (links) en Mariam (rechts)

Route 2: Een paar kerncijfers ter illustratie

Werk en scholing

3,2%

Werkloosheids-
percentage

Bron: CBS, 2018

1,6%

Vroegtijdige
schoolverlaters *

Bron: Team Leerplicht en
voortijdig schoolverlaten,
2017/18

7%

Gezinnen met
min. inkomen

Bron: CBS, 2018

* Zonder startkwalificatie.

Sociale huurwoningen 2018

22%

Totale woning-
voorraad

Bron: Ymere en Woningnet

7%

Slaagkans
jongeren
(18 t/m 23 jaar)

Bron: Ymere en Woningnet

39%

Slaagkans
ouderen (65 jaar
en ouder)

Bron: Ymere en Woningnet

Ervaat gezondheid als goed tot zeer goed

97%

Kinderen
3-11 jaar

Bron: GGD
Kennemerland, 2018

89%

Scholieren

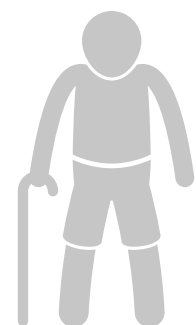
Bron: GGD
Kennemerland, 2015

83%

Volwas-
senen

Bron: GGD
Kennemerland, 2016

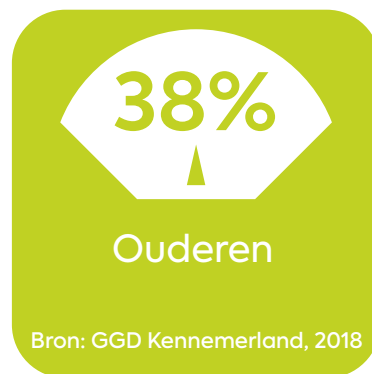
65%

Ouderen

Bron: GGD
Kennemerland, 2016

Gezond gewicht (geen overgewicht)

Meedoen (2016)

Voelt zich veilig in de buurt*

* Bij jongeren gaat het om veiligheidsgevoel in het algemeen.

9. Route 2: Inhoudelijke focus voor de komende jaren

9.1 Werk en inkomen

Voldoende inkomen hebben om rond te komen en sociale contacten op te doen zijn zaken die mensen belangrijk achten voor hun kwaliteit van leven. Het hebben van werk is hét middel om in beide te voorzien. De relatief gunstige arbeidsmarktsituatie in Haarlemmermeer heeft niet kunnen voorkomen, dat ook hier gezinnen en kinderen zijn die langdurig, soms zelfs van generatie op generatie in betrekkelijke armoede leven. We hebben het dan over gezinnen en personen die leven van minder dan 120 procent van het wettelijk sociaal minimum. In de praktijk zien we dat het hebben van financiële problemen vaak tal van andere problemen met zich mee brengt. Waar werk (nog) geen mogelijkheid is, kunnen via een vorm van dagbesteding of activering nuttige ervaring en sociale contacten worden opgedaan.

- **Werk:** Werk boven uitkering blijft het leidend principe: Inwoners van Haarlemmermeer zijn economisch onafhankelijk, werken naar vermogen en doen mee aan de samenleving.
- **Taal:** Voor een goede aansluiting bij de arbeidsmarkt en om mee te kunnen doen aan de samenleving is beheersing van de Nederlandse taal cruciaal. De komende jaren investeren we in een divers aanbod en met gerichte aandacht voor specifieke doelgroepen (zoals laaggeletterden en statushouders) die de Nederlandse taal nog niet voldoende beheersen. Daarnaast draagt een zorgvuldige voorbereiding, implementatie en kwalitatief goede uitvoering van de Wet inburgering (invoering 2021) bij aan de aansluiting op de arbeidsmarkt.
- **Armoedebestrijding:** We zetten in op het voorkomen en bestrijden van schulden en armoede en op het doorbreken van de intergenerationele armoede. We brengen samenhang aan tussen de verschillende maatregelen en aanpakken om armoede en schulden bij deze gezinnen en jongeren te voorkomen en bestrijden. Op basis van de ervaringen en resultaten zullen we de aanpak steeds verder verbeteren, onder meer bij gezinnen waarin de combinatie van armoede en jeugdhulp speelt.

Werk boven uitkering: wat gaan we doen?

In de uitvoering ligt de focus op toeleiding naar werk. De afgelopen jaren zijn er speciale teams opgezet voor enkele specifieke groepen (voor statushouders en jongeren) en zijn medewerkers toegerust op bemiddeling naar werk. Op deze weg gaan we de komende jaren verder:

- We blijven werken aan het versterken van de toegangspoort: door de introductie van een nieuw intake-instrument krijgen inwoners die nieuw instromen in de bijstand allemaal een op dezelfde wijze uitgevoerde brede intake, waardoor nog beter te bepalen is welk vervolgtraject passend is. Een neveneffect van deze uitgebreide aanpak bij de poort is het voorkomen van onnodig gebruik van de bijstand.

- Door het betere inzicht in de opbouw van ons bijstandsbestand, kunnen we gericht sturen op de begeleiding van bepaalde groepen. Bijvoorbeeld groepen die met meer of minder inspanning begeleid kunnen worden naar duurzaam werk zoals de 50+ers, alleenstaande ouders en statushouders.
- Am match voert voor ons en voor nog vier andere gemeenten (gemeenschappelijke regeling) de activiteiten van de vroegere Wet sociale werkvoorziening uit en de re-integratie en toeleiding naar werk van bijstandsgerechtigden met een loonwaarde van 40 tot 70 procent. Daarnaast verzorgt de organisatie de plekken voor beschut werk. Het is om diverse redenen niet gemakkelijk gebleken geschikte kandidaten voor deze plekken te vinden. AM match gaat zich hier extra voor inspannen. Zo kan alsnog voldaan worden aan de door het Rijk opgelegde taakstelling. Het simpel switchen in de participatieketen is landelijk één van de speerpunten van het breed offensief banenafpraak. Wij willen dat personen flexibel kunnen overstappen van arbeidsmatige dagbesteding naar (beschut) werk indien blijkt dat dit mogelijk is maar ook dat zij weer terug kunnen vallen op arbeidsmatige dagbesteding als sprake is van een (tijdelijke) terugval. AM match zet de komende jaren in om dergelijke overstappen makkelijker mogelijk te maken.
- We versterken de samenwerking met onze partners binnen het sociaal domein. Zo willen wij meer gebruikmaken van de sociale basis en de mogelijkheden in de buurt om cliënten te activeren of vrijwilligerswerk te laten doen als opmaat naar werk. Ook willen we het Meer-team beter benutten voor het vinden van soms onorthodoxe oplossingen op casusniveau.

Sociaal ondernemen

De gerichtheid van sociaal ondernemers op milieu, mensen en maatschappelijke winst biedt de gemeente mogelijkheden om met hen samen te werken aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. De rol die de gemeente daarbij voor

De Iraanse Reza Karimi (33) vond na zijn aankomst in Nederland uiteindelijk werk in de autobranche.

zichzelf ziet is initiërend, stimulerend en faciliterend.

In 2017 zijn wij gestart met de uitvoering van initiatieven uit de nota 'Sociaal Ondernemen in Haarlemmermeer' (nr. 2017.0013476). De activiteiten die effectief zijn gebleken zetten wij voort en scherpen we aan. De initiatieven blijven gericht op:

- Kennisdeling door netwerkactiviteiten en het zichtbaar maken van de activiteiten van sociaal ondernemers, zodat zij met hun dienstverlening goed te vinden zijn. We sluiten hierbij aan bij bestaande initiatieven zoals ondernemersbijeenkomsten, beursvloeren en cultureel-maatschappelijke activiteiten in de wijk.
- Podium geven: nieuwe initiatieven krijgen een platform via de lokale media en door werkbezoeken van de bestuurder, die een ambassadeursfunctie voor sociaal ondernemen vervult.
- Uitbouw 'social return on investment': het creëren van arbeids(ervarings)plaatsen voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt door specifieke voorwaarden op te nemen in inkoopcontracten van gemeenten. Een middel hiertoe is de bouwblokkenmethode, die de gegunde partij een ruim palet aan mogelijkheden (bouwblokken) geeft voor de wijze waarop de social returnopgave kan worden

ingevuld. Deze methode wordt verfijnd en uitgebreid. Ook willen we de resultaten van social return meetbaar maken en monitoren.

- Impact via sociale inkoop: we willen het goede voorbeeld geven en, waar mogelijk, gaan inkopen bij sociaal ondernemers.

Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt heeft te maken met toenemende krapte. Bovendien sluiten vraag en aanbod vaak niet op elkaar aan. Inwoners met een uitkering, schoolverlaters en jongeren hebben vaak niet de benodigde kennis, diploma's en/of ervaring waar werkgevers om vragen. De gemeente heeft een initiërende en stimulerende rol om ervoor te zorgen dat onderwijs en werkgevers elkaar vinden om opleidingen/trainingen beter te laten aansluiten bij de werkvloer.

- Een lopend initiatief is de alliantie Arbeidsmarkt & Onderwijs. Dit is een platform waar onderwijsinstellingen, werkgevers en de gemeente elkaar ontmoeten om knelpunten op de arbeidsmarkt aan te pakken.
- Bovengemeentelijke samenwerking:
In het kader van het landelijke programma Perspectief op Werk werkt Haarlemmermeer als satelliet van de arbeidsmarkt Groot Amsterdam via onder meer het Werkgeversservicepunt (WSP) samen met de andere satellieten Amstelveen en Amsterdam aan plannen voor de toekomst. Zo worden arrangementen en (kleinschalige) Particulier Private Samenwerkingen (PPS) geïnitieerd met sociale partners en werkgevers om werkzoekenden en jongeren goed toe te rusten op de arbeidsmarkt.
In de Metropoolregio Amsterdam is het House of Skills ingericht, waar werkzoekenden (werkend en werkloos) inzicht kunnen krijgen in het werk van nu en de toekomst en welke vaardigheden daarvoor nodig zijn. Maar ook inzicht in de eigen vaardigheden en hoe een match kan worden gemaakt met werk, alles vanuit de gedachte van 'een Leven Lang Ontwikkelen'.

Taal en inburgering

Het beheersen van de Nederlandse taal en kunnen lezen en schrijven zijn noodzakelijk om een duurzame plek op de arbeidsmarkt en in de samenleving te verkrijgen. Daarom blijven we in de komende jaren gericht inzetten op het voldoende beheersen van de Nederlandse taal.

Mede met het oog op de arbeidsmarkt, maar ook op integratie in de samenleving zorgen we voor een zorgvuldige voorbereiding, implementatie en uitvoering van de Wet Inburgering (invoering 2021).

Voorkomen en bestrijden armoede en problematische en schulden

De laatste jaren hebben wij ingezet op het voorkomen van armoede door intensieve schuldhulpverlening en vroegsignalering. Er is een verschuiving gemaakt van een curatieve naar een preventieve aanpak. We richten ons nu op verhoging van de effectiviteit van onze inzet. Door meer samenhang in de verschillende instrumenten en aanpakken te brengen en te zoeken naar onorthodoxe oplossingen trachten we intergenerationele armoede te doorbreken en armoede onder jongeren te stoppen. De instrumenten voor schuldhulpverlening (curatief) worden waar mogelijk zo vroeg mogelijk ingezet, zodat schulden niet onnodig oplopen. Onderstaand een overzicht van preventieve en curatieve instrumenten:

- Er zijn regelingen voor inwoners met een inkomen tot 120 procent van het wettelijk sociaal minimum (WSM). Deze vervallen als mensen meer gaan verdienen, waardoor hun inkomen weer daalt. Deze 'armoedeval' kunnen door de regelingen waar mogelijk niet in één keer te laten stoppen maar naar draagkracht uit te voeren. We brengen de effecten van de verschillende regelingen in beeld in de Armoedemonitor.
- Met het nieuwe instrument 'Bereken uw recht' (BUR) kunnen inwoners via de website van de gemeente makkelijk nagaan of zij recht hebben op bepaalde voorzieningen voor minima. Ook het aanmeldingsproces voor deze voorzieningen is versimpeld. Het gebruik van de voorzieningen

neemt hierdoor toe, waardoor armoedesituaties preventief worden afgewend.

- Inwoners die niet in staat zijn dit instrument zelfstandig te gebruiken kunnen de hulp inroepen van onafhankelijke cliëntondersteuners.
- Via Meer voor Elkaar in de buurt, het ontwikkelen van hulpmiddelen en het scholen van bepaalde vrijwilligers- en beroepsgroepen die veel met inwoners in contact staan, kan het signaleren in de wijk versterkt worden. Door vroegsignalering komen inwoners (jongeren en gezinnen) eerder in beeld en kunnen preventief lichte vormen van ondersteuning in de buurt worden ingezet. Met onze samenwerkingspartners in de wijk maken we een aanpak/plan om jongeren uit armoedegezinnen te bereiken.
- In gezinnen waar armoede speelt wordt relatief vaak jeugdhulp ingezet. We verwachten dat een integrale vroegtijdige aanpak in deze gezinnen zware vormen van jeugdhulp en jeugdbescherming kan voorkomen.

Via Bereken uw recht kan men zelf nagaan waar men recht op heeft.

9.2 Wonen met zorg

Zelfstandig kunnen wonen is een basisbehoefte van elk mens en als recht op huisvesting in de grondwet opgenomen. Als gevolg van de toenemende vergrijzing en extramuralisering neemt de behoefte aan passend wonen gecombineerd met passende zorg in de komende jaren sterk toe. Dit vraagt om voldoende beschikbare en geschikte goedkope (sociale huur) woningen in een sociaal en fysiek veilige omgeving met zo nodig zorg en ondersteuning op maat.

Wonen met Zorg heeft betrekking op kwetsbare inwoners die, als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen en overheidsbeleid, langer zelfstandig thuis blijven wonen of na verblijf in een instelling voor intramurale zorg weer (of voor het eerst) zelfstandig gaan wonen.

Wonen met zorg is er voor inwoners met een verstandelijke of lichamelijke beperking, een psychische aandoening of sociale problematiek, die (tijdelijk) verminderd zelfredzaam zijn of dat kunnen worden. Grofweg gaat het om ouderen (>75), inwoners die uitstromen uit beschermd wonen (BW) of maatschappelijke opvang(MO) en jongeren met een beperking, die vanaf hun 18e jaar zelfstandig kunnen gaan wonen.

- **Een passend thuis:** wij willen het aantal geschikte en beschikbare woningen voor inwoners met een woonzorgbehoefte vergroten.
- **Wonen en zorg in toekomstige wijken:** bij de ontwikkeling van nieuwe woonlocaties nemen we de wensen/eisen van inwoners met een woonzorgbehoefte mee vanaf de start van de planvorming.
- **Blijven wonen in je wijk:** samen met inwoners, woningcorporaties en (zorg)professionals werken we aan aanpassingen om de woonomgeving sociaal en fysiek veilig en toegankelijk te maken voor inwoners met een woonzorgbehoefte.
- **Opstapregeling:** samen met (zorg)partners en woningcorporaties ontwikkelen we een proces voor uitstroom naar zelfstandig wonen na verblijf in intramurale zorg.
- **Doordecentralisatie van beschermd wonen/maatschappelijke opvang:** Haarlemmermeer wordt vanaf 2021 direct verantwoordelijk voor de Maatschappelijke opvang en Beschermd Wonen voor onze inwoners. Door de herverdeling krijgen we meer ruimte om opvang, zorg en ondersteuning op maat, zo thuis mogelijk, te organiseren.

Een passend thuis

Om het aantal beschikbare en geschikte woningen voor inwoners met een woonzorgbehoefte te vergroten maken we afspraken met de woningcorporaties over huisvesting van bijzondere doelgroepen. Die afspraken kunnen gaan over het aantal sociale huurwoningen in het goedkope segment, het reserveren van woningen voor inwoners die uitstromen uit intramurale zorg of maatschappelijke opvang en/of het stimuleren van doorstroom van ouderen naar kleinere woningen. Daarnaast zullen er meer woningen of woonvormen op maat geschikt gemaakt worden om zelfstandig te

kunnen (blijven) wonen, onder meer via innovatieve ideeën. (Particuliere) woonzorginitiatieven krijgen begeleiding in het proces van 'idee-fase' naar concreet realiseerbare plannen, om te voorkomen dat ze tussen wal en schip raken. We zorgen voor voldoende passende (begeleide) woonvormen voor 18-23-jarigen met jeugdhulp die nog niet toe zijn aan zelfstandig wonen.

Wonen met zorg in toekomstige wijken

Bij de ontwikkeling van nieuwe woonlocaties zorgen we ervoor dat de wensen/eisen van inwoners met een woonzorgbehoefte vanaf de start meegenomen

Stichting ZilverEsdoorn staat met een particulier initiatief garant voor 24-uurszorg op antroposofische basis, voor de geborgenheid van een eigen kamer en de warmte en vertrouwdheid van samen leven.

worden in de planvorming. We maken hierbij gebruik van de woonzorgprofielen, die we voor ouderen, jongeren, inwoners met een psychische beperking en inwoners met een lichamelijke beperking hebben opgesteld. Deze informatie gebruiken we onder meer als input voor programma's van eisen voor nieuwbouw- of transformatielocaties. Daarnaast ontwikkelen of actualiseren we een aantal instrumenten die ons ondersteunen bij het bepalen van de gewenste (woonzorg)omgeving en (woonzorg)voorzieningen in (nieuwe) wijken, zoals een checklist voor toegankelijkheid (van woning en woonomgeving) en een rekenmodule (sociale) voorzieningen. Ook zorgen we dat de uitgangspunten voor sociale duurzaamheid en voor wonen met zorg meegenomen worden in de omgevingsvisie.

Blijven wonen in je wijk

We willen dat inwoners als ze ouder worden zoveel mogelijk in hun eigen buurt, omringd door hun eigen sociale netwerk, kunnen blijven wonen. Hiervoor is het nodig dat onze buurten fysiek (woningen, woonomgeving) geschikt en sociaal (netwerk, activiteiten) ondersteunend zijn voor inwoners met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking. Iedereen moet zich welkom voelen in

de buurt. We willen dit onder meer bereiken met een wijkgerichte aanpak (Meer voor elkaar in de buurt). In de wijk Bornholm werken we samen met de woningcorporatie en zorg- en welzijnspartners aan de transformatie naar een (meer) inclusieve wijk. We worden hierbij ondersteund vanuit het landelijke innovatieprogramma Langer Thuis Inclusieve wijk, waar we samen met onze partners aan deelnemen. We zullen deze aanpak de komende jaren ook toepassen in andere wijken of kernen binnen de gemeente.

Opstapregeling

Samen met (zorg)partners en de woningcorporaties hebben we een proces ontwikkeld van uitstroom naar zelfstandig wonen na verblijf in intramurale zorg. Een deel van de mensen die beschermd wonen zal de komende tien jaar uitstromen naar (een vorm van) zelfstandig wonen. Een andere groep uitstromers zijn jongeren, die in een instelling of pleeggezin wonen. Zodra zij 18 worden moeten zij in principe op eigen benen staan en zelfstandig gaan wonen. Een derde groep uitstromers zijn inwoners met geestelijke gezondheidsproblematiek die (tijdelijk) in de maatschappelijke opvang of een ggz-instelling verblijven. Om deze uitstroom in goede banen te leiden is de opstapregeling ontwikkeld. Daarbij wordt nagegaan aan welke randvoorwaarden voldaan moet zijn voordat iemand weer zelfstandig kan wonen. Vervolgens wordt er gewerkt met een driehoekscontract, een tijdelijk huurcontract (tussen woningcorporatie en cliënt), waaraan een woonbegeleidingsovereenkomst (tussen cliënt en zorgorganisatie) is gekoppeld. Als het goed gaat wordt het tijdelijke contract na twee jaar omgezet in een vast huurcontract.

Belangrijk voor het slagen van de opstapregeling is dat er voldoende draagvlak in de wijk is en dat de omgeving goed geïnformeerd is. Hiervoor zetten we het communicatietraject 'Welkom in de buurt' in.

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Voor inwoners die niet of alleen met begeleiding is staat zijn zelfstandig te wonen, zijn regionale voorzieningen beschikbaar voor beschut en

beschermde wonen (BW) en maatschappelijke opvang (MO). De middelen voor BW en MO worden nu nog door het Rijk uitgekeerd aan centrumgemeenten. Voor ons is dat de gemeente Haarlem. Vanaf 2021 worden de middelen door het Rijk direct uitgekeerd aan iedere gemeente. Ook worden de middelen herverdeeld. Haarlemmermeer wordt daarmee direct verantwoordelijk voor de maatschappelijke opvang en beschermde wonen voor onze inwoners. Door de herverdeling krijgen we meer ruimte om opvang, zorg en ondersteuning

op maat, zo thuis mogelijk, te organiseren. Zodat ook deze inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen en leven. In 2019 werken we, samen met de andere gemeenten in onze regio, uit wat de (gewenste) gevolgen van deze doordecentralisatie zijn en op welke punten en hoe we in de regio willen samenwerken. 2020 staat in het teken van de voorbereiding van de nieuwe situatie.

9.3 Veiligheid

Wij willen dat inwoners van Haarlemmermeer zich veilig voelen, veilig kunnen leven, wonen en opgroeien. Bij veiligheid voor onze inwoners gaat het om veiligheid thuis, op school en in de buurt. Het gaat om het bestrijden van criminaliteit en het voorkomen dat jongeren er naar afglijden, het voorkomen en aanpakken van overlast in wijken en kernen. Maar het gaat ook om het bevorderen van een veilig klimaat op school en om het voorkomen en bestrijden van geweld thuis, achter de voordeur. Soms hangen deze zaken met elkaar samen. Daarom zorgen we voor een nauwe verbinding van het sociaal domein met het domein van openbare orde en veiligheid.

- **Geweld hoort nergens thuis:** wij verbinden ons aan dit landelijke actieprogramma én voegen daar ons eigen motto ‘praktisch, eenvoudig en samen’ in de veiligheidsketen aan toe.
- **Vakmanschap veiligheid:** professionals die betrokken kunnen zijn bij veiligheidsvraagstukken voelen zich toegerust, werken samen, overzien de vervolgroute en organiseren duurzame oplossingen.
- **Inwoner centraal:** inwoners bij wie veiligheidsissues spelen voelen zich gehoord, ervaren de bejegening als correct en de af te leggen routes als redelijk en overzichtelijk.

Veiligheid thuis: praktisch, eenvoudig en samen

Het veiligheidsveld is complex georganiseerd met veel landelijke regelgeving, zoals de aanscherping van de taken van de Meldcode en de wijziging in taken van Veilig thuis. Ook staan we voor de verplichting om een bovenregionale zogenaamde ‘Multidisciplinaire aanpak acute en structurele onveiligheid ++ aanpak’ te realiseren. Deze aanpak richt zich op de samenwerking tussen justitie, medisch en sociaal domein bij zeer complexe casuïstiek.

Het Rijk, gemeenten en partners hebben in het Interbestuurlijk Programma ‘Geweld hoort nergens thuis’ de ambitie vastgelegd om huiselijk geweld, ouderenmishandeling en kindermishandeling terug te dringen, de schade van geweld te beperken en de cirkel van geweld, de overdracht van generatie op generatie, duurzaam te doorbreken. In ons collegeakkoord staat daarnaast dat we ons extra in zullen spannen om relationeel geweld achter de voordeur te doorbreken. Daarbij geldt dat veiligheidsrisico’s niet samengaan met lange

wachttijden.

Het voorkomen en oplossen van te lange wachttijden als er sprake is van veiligheidsrisico's heeft hoge prioriteit. Dit vergt een gezamenlijke inzet, zeker bij krapte op de arbeidsmarkt.

De komende jaren willen we met lokale en veiligheidspartners samen tot een werkwijze komen om zo goed mogelijk de veiligheid thuis te bevorderen vanuit het principe 'praktisch, eenvoudig en samen'.

Professionals zijn goed toegerust en werken samen in de keten

De aanscherping van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling per 1 januari 2019 en de radarfunctie van Veilig Thuis (onderdeel van het programma Geweld hoort nergens thuis) legt een grotere verantwoordelijkheid bij lokale partijen. Iedere afdeling van de gemeente en iedere gecontracteerde organisatie die te maken kan krijgen met veiligheidsissues heeft een aandachtfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze ondersteunt collega's bij het signaleren van en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Om de samenwerking in de keten te versoepelen is een gemeenschappelijke visie nodig op wat veiligheid van de verschillende partners vraagt. Ook zijn voldoende en goed toegeruste lokale professionals nodig. Zij moeten geweld kunnen signaleren, bespreekbaar maken en waar nodig veiligheidsplannen in kunnen zetten gericht op duurzame oplossingen. En ze moeten de weg in de keten weten te vinden. Dit vergt een meerjarig traject, waarin het samen met veiligheidspartners leren en ontwikkelen een belangrijke plaats inneemt. Dit kan bijvoorbeeld door met de partners uit de veiligheidsketen samen kwartaalcijfers te bespreken, dossiers te onderzoeken en te leren van casuïstiek.

Ervaringen van inwoners

Om de werkwijze rond veiligheid verder te verbeteren (praktisch, eenvoudig en samen) willen wij de ervaringen van onze inwoners hierbij betrekken. We gaan in de komende jaren meer vanuit de

inwoner naar onze werkwijze en inrichting kijken, onder andere door het volgen van klantroutes, de ervaringen in de Beschermingstafel en via de zelfevaluatietool.

Veilig op school

Het Programma Veiligheid in en om de school blijft van kracht met aandacht voor preventie en het vergroten van weerbaarheid van jongeren op de volgende onderwerpen: polarisatie, middelengebruik, mediawijsheid, sexting en grooming, pesten en fysieke veiligheid. In nauw overleg met het onderwijs bekijken we welke activiteiten nodig zijn.

Programma voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling in de periode 2018-2021.

9.4 Gezondheid

Hoe inwoners hun gezondheid ervaren is van grote invloed op hun welbevinden. Deze ervaren gezondheid is het uitgangspunt van 'positieve gezondheid', een benadering die zich richt op het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan.

- **Gezonde wijkaanpak:** We bevorderen positieve gezondheid door met minimaal 2 wijken/kernen een gezonde wijkaanpak te ontwikkelen als onderdeel van de Meer voor elkaar in de buurt-aanpak.
- **Gezonde leefomgeving:** We bevorderen een gezonde leefomgeving door meer samenhang te brengen, ook in de uitvoering, tussen ons gezondheids-, sport- en recreatiebeleid en ons ruimtelijk beleid.

Positieve gezondheid

'Positieve gezondheid' staat voor een breed gezondheidsbegrip, dat ervan uitgaat dat er meer dan fysieke gezondheid nodig is om je vitaal te voelen. Ook sociale contacten, je veilig voelen, zinvolle dingen doen en jezelf accepteren zijn daarbij van belang. Dit vraagt een andere benadering die de focus niet alleen op de klacht of ziekte legt. Positieve gezondheid gaat uit van de kwaliteit van leven (schijf van vijf). Het accent ligt op het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan: 'tegen een stootje kunnen' en om daarbij zoveel mogelijk je eigen regie te voeren. Uitgangspunt is de mens zelf, met zijn veerkracht en wat zijn leven betekenisvol maakt

Sport en bewegen

Ook ons sport- en recreatiebeleid staat in het teken van positieve gezondheid. We stimuleren inwoners van achterblijvende groepen om gebruik te maken van de sport- en beweegmogelijkheden en we nemen, waar mogelijk, drempels weg. We zorgen voor goede sportvoorzieningen en streven naar een beweegvriendelijke omgeving in woon- werk- en groengebieden. Daarnaast stimuleren we verenigingen om een bredere maatschappelijke rol te vervullen door ofwel hun accommodaties beschikbaar te stellen of door activiteiten te organiseren voor andere doeleinden, zoals dagbesteding, kinderopvang of ontmoeting.

Meer voor Elkaar in de buurt aangevuld met de gezonde wijkaanpak

De gezonde wijkaanpak is een structurele, integrale en gebiedsgerichte aanpak vanuit de benadering van positieve gezondheid. Doel is de gezondheid en het welzijn van inwoners te versterken, gezondheidsachterstanden aan te pakken en te komen tot vitale en inclusieve wijken. Het bevorderen van een gezonde leefstijl en het realiseren van een gezonde leefomgeving staan daarbij centraal. De aanpak werkt op dezelfde manier als onze wijkgerichte aanpak van Meer voor Elkaar in de Buurt. Op basis van wijkprofielen wordt samen met partners en inwoners uit de buurt bepaald welke uitdagingen en kansen de meeste prioriteit hebben en welke

Sportplaza de Estafette, Nieuw-Vennep.

(gezondheids)interventie hierbij past. Dit leidt ook tot een nauwe samenwerking met de gezondheidszorg. We gaan in minimaal twee wijken/kernen met gezondheidsachterstanden in de komende jaren bij de Meer voor Elkaar in de buurt-aanpak de focus leggen op positieve gezondheid: de gezonde wijkaanpak.

Lokaal preventie-akkoord

Opening speelplaats Zwanenburg met medewerking van Juvat, JOGG en Go4kids

Landelijk is in oktober 2018 een Nationaal Preventie-akkoord gesloten om de gezondheid van Nederlanders te verbeteren. Daarin staan afspraken tussen meer dan zeventig organisaties. De gezonde wijkaanpak in Haarlemmermeer is gebaseerd op afspraken met onze lokale partners om gezondheidsverschillen te verkleinen. Die afspraken zijn als het ware een lokaal preventie-akkoord. Andere onderdelen daarvan zijn bijvoorbeeld JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) en de Gezonde School. Ook onze voorzieningen voor sport en bewegen, het sportstimuleringsbeleid en het beter toegankelijk maken van sportvoorzieningen voor inwoners met een beperking dragen bij aan de gezondheidsbevordering van inwoners.

Gezonde leefomgeving

We onderzoeken op welke wijze de fysieke leefomgeving in Haarlemmermeer kan bijdragen aan de gezondheid van onze inwoners. De gezonde leefomgeving is een belangrijk thema in de nieuwe omgevingsvisie en het omgevingsplan die op 1 januari 2021 ingaan. Het gaat om gezondheidsbeschermende aspecten zoals de kwaliteit van lucht, bodem en water en de beperking van geluidshinder. Maar het gaat ook om gezondheidsbevorderende aspecten van de leefomgeving: de inrichting van de openbare ruimte en het groen, sociale duurzaamheid, een beweegvriendelijke omgeving, en een omgeving die gezond gedrag bevordert (minder roken, gezonder eten). De gezonde leefomgeving wordt een belangrijk aandachtspunt bij gebiedsontwikkelingen.

9.5 Meedoen

Meedoen aan de samenleving is van belang om zo lang mogelijk prettig en zelfstandig te kunnen leven. Meedoen leidt immers tot het verstevigen van je netwerk en het tegengaan van eenzaamheid. Het biedt kansen om jezelf te ontplooien en daarmee je leven zin te geven. Haarlemmermeer wil een inclusieve samenleving zijn waaraan iedereen kan deelnemen. Wij hebben extra aandacht voor inwoners voor wie het moeilijker is om mee te doen, door ouderdom of door een fysieke, psychische of sociale beperking.

- **Inclusieve samenleving:** de dienstverlening van de gemeente is zowel sociaal als fysiek toegankelijk voor al onze inwoners. Wij maken hiervoor gebruik van ervaringskennis van inwoners en van actuele technische kennis. Waar mogelijk vragen wij dit ook aan onze samenwerkingspartners.
- **Bestrijden eenzaamheid:** partners uit de sociale basis en zorg vormen een coalitie tegen eenzaamheid en hebben een gezamenlijke aanpak.
- **Informele zorg:** we stimuleren de inzet van vrijwilligers en bieden passende ondersteuning aan mantelzorgers om overbelasting en ontsporing te voorkomen.

Inclusieve samenleving

In aansluiting bij het VN-verdrag Handicap zetten we ook de komende jaren volop in op sociale en fysieke toegankelijkheid. Het aanbod, de gebouwen en de openbare ruimte moeten voor iedereen goed toegankelijk zijn. Afgelopen jaren zijn we erin geslaagd het vrijetijdsaanbod voor mensen met een beperking beter toegankelijk te maken. Ook hebben we aandacht besteed aan begrijpelijk communiceren en bejegening. Haarlemmermeer is onder meer door deze inzet koploper geworden onder de gemeentes op het gebied van inclusie. Toch is nog een extra inspanning nodig. Om ook de jeugd hierin goed mee te nemen. Om inwoners met een beperking of chronische ziekte en laaggeletterden volwaardig te laten participeren moeten op allerlei gebieden drempels verder verlaagd worden. Zodat ook deze inwoners zelfstandig een huishouding kunnen voeren en deelnemen aan het openbaar maatschappelijk leven, zich zelfstandig kunnen verplaatsen, werken, kinderen opvoeden, enzovoort. We hebben de volgende ambities.

Persoonlijk contact en bejegening: Persoonlijk contact, een uitnodigende houding en gelijkwaardige verhoudingen naar inwoners met

Renata Jansen-Fotografie

een beperking, chronische ziekte of laaggeletterden zijn zowel in de sociale basis als in de zorg van groot belang.

Naast de “Wegwijzers” (zie 8.1) en het verbeteren van de toegankelijkheid van de gemeentelijke website zetten we daarom in op het versterken van de onafhankelijke cliëntondersteuning en de ondersteuning door vrijwilligers. We werken samen

Maatjes via 'HLMRmeer voor Elkaar'. Gerrit van Essen is vrijwilliger en al jaren het maatje van Gerrit Looijen.

met partijen als de Belangengroep Gehandicapten Haarlemmermeer.

Toenemend besef van het belang van

toegankelijkheid: Met de toename van diversiteit aan inwoners in de wijk, zullen er ook bij sociale activiteiten buitenshuis meer mensen met een beperking zichtbaar zijn. Dit leidt als vanzelf tot toenemend bewustzijn en besef van het belang van toegankelijkheid bij wijkbewoners. De komende jaren zullen we onder andere via de gebiedsnetwerken en samen met ervaringsdeskundigen en belangengroepen verder verkennen hoe we Haarlemmermeer nog toegankelijker (onder andere dementievriendelijker) kunnen maken.

Fysieke toegankelijkheid: We gaan de fysieke toegankelijkheid meewegen bij gemeentelijke beslissingen over openbare gebouwen en openbare buitenruimte zodat daarmee stapsgewijs wordt bijgedragen aan fysieke toegankelijkheid. Daarnaast gaan we in het Integraal Onderwijshuisvestingsplan en het Integraal Accommodatieplan vanaf 2019 voor al het maatschappelijk vastgoed ook de toegankelijkheid in kaart brengen en daaraan bijdragen.

Bij woningbouwprogramma's en nieuwe gebiedsontwikkelingen is het zaak randvoorwaarden te formuleren voor inclusieve wijken en met ontwikkelaars hierover afspraken te maken. Dit dient zoveel mogelijk voorafgaand aan de

ontwerpprocessen plaats te vinden.

Gezamenlijke aanpak eenzaamheid

Hoewel eenzaamheid in de samenleving herkend wordt als belangrijk maatschappelijk vraagstuk is het lastig om eenzaamheid op een duurzame en systematische manier aan te pakken. Dit komt doordat eenzaamheid een complex verschijnsel is en er nog altijd een taboe leeft op dit onderwerp. Kijken we naar de cijfers in Haarlemmermeer dan blijkt dat circa 42 procent (GGD-monitor 2016) van de volwassenen (inclusief ouderen) in Haarlemmermeer zich in meer of mindere mate eenzaam voelt en 9 procent zelfs zeer eenzaam. Hoewel het percentage onder ouderen het hoogst is (45%) zien we dat eenzaamheid ook bij volwassenen en jongeren voorkomt. Er wordt onderscheid gemaakt in: emotioneel eenzaam (ervaren van een gemis aan een intieme relatie of emotioneel hechte band met een partner of hartsvriend(in) en sociaal eenzaam (ervaren van een gemis aan betekenisvolle relaties met een groep mensen om je heen). Dit onderscheid is van belang bij de keuze van de juiste aanpak. Eenzaamheid komt vaker voor bij inwoners:

- met een migratie achtergrond;
- die alleen wonen;
- die moeite hebben om rond te komen;
- die hun gezondheid als matig of slecht ervaren;
- die een hoog risico hebben op een angststoornis of depressie;
- die ongehuwd of gescheiden zijn of een partner verloren hebben.

We hebben in de afgelopen jaren al stevig ingezet op het bestrijden van eenzaamheid. Zo is het aantal ontmoetingsgroepen voor inwoners met licht regieverlies en het aantal maaltijdvoorzieningen in de wijk uitgebreid en dragen sociaal makelaars en Welzijn op recept bij aan het bestrijden van eenzaamheid. Uit het eerdergenoemde onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt dat het kunnen gaan en staan waar je wilt voor mensen een van de belangrijkste voorwaarden is voor een goede kwaliteit van leven. Vervoer speelt daarbij een rol. Komende jaren onderzoeken we nieuwe vormen van (buurt)vervoer en gaan we maatjes inzetten voor inwoners die ondersteuning behoeven bij het

Vrijwilliger Henneke Versteeg geeft elke maandagochtend een naaiklasje aan vrouwen met verschillende achtergronden.

leren reizen met het openbaar vervoer. Samen met partners in het sociaal domein en met ondernemers vormen we een alliantie tegen eenzaamheid en werken we aan een gezamenlijke aanpak. Daarbij sluiten we aan bij landelijke campagnes tegen eenzaamheid en kijken we wat we kunnen leren van succesvolle interventies bij andere gemeenten.

Informele zorg (vrijwilligers en mantelzorg)

Vrijwilligers: Het beroep op informele zorg en vrijwillige inzet zal de komende jaren, onder andere door de vergrijzing en het langer zelfstandig wonen van inwoners, alleen maar toenemen. Tegelijkertijd neemt het aantal vrijwilligers af. Mensen werken langer door, voeren mantelzorgtaken uit of kiezen liever voor flexibele of kortdurende vrijwilligersklussen. De komende jaren blijft het werven en ondersteunen van vrijwilligers(organisaties) dan ook van groot belang. Daarbij hebben we specifiek aandacht voor doelgroepen die minder actief zijn als vrijwilliger (jong, allochtoon, inwoners met een beperking). We doen dit door een goed functionerende vrijwilligerscentrale die vrijwilligerswerk stimuleert en vrijwilligersorganisaties ondersteunt met onder meer kennis en scholing. De hieraan gekoppelde website Haarlemmermeervoorelkaar.nl richt zich specifiek op het 'matchen' van hulpvraag en aanbod en het inzetten van zogenaamde 'maatjes'. Daarnaast is er een centraal afgesloten vrijwilligersverzekering

voor vrijwilligers en mantelzorgers en verstrekken we subsidie aan diverse vrijwilligersorganisaties.

Mantelzorgers: De afgelopen jaren is er veel geïnvesteerd in ondersteuning aan mantelzorgers. Via het mantelzorgsteunpunt is er een gevarieerd aanbod aan mantelzorgondersteuning beschikbaar, zijn professionals getraind, is de specifieke ondersteuningsbehoefte van jonge mantelzorgers in beeld gebracht en is door middel van campagnes het aantal mantelzorgers dat bij hen bekend is gestegen. Niettemin is de overbelasting van mantelzorgers toegenomen. Ondersteuning van mantelzorgers om overbelasting te voorkomen blijft dan ook van belang. Daarbij streven we naar een breed ondersteuningsaanbod (waaronder respijtzorg) dat aansluit bij de diversiteit aan mantelzorgers die we kennen. Denk aan jonge mantelzorgers en mantelzorgers voor inwoners met dementie of psychische problemen.

Zowel bij vrijwillige inzet als mantelzorgondersteuning staan twee thema's de komende jaren centraal. Ten eerste veiligheid. Dit betreft zowel veiligheid van de ondersteunende professional, vrijwilliger en mantelzorgers als de veiligheid van de inwoner met zijn ondersteuningsvraag. Het gaat onder meer om grenzen kunnen stellen en het signaleren van overbelasting en ontspoorde mantelzorg. We gaan onderzoeken of we daarvoor gebruik kunnen maken

van landelijke methoden of keurmerken.

Ten tweede vraagt de samenwerking tussen de formele zorg en informele zorg nadere aandacht. Daarbij gaat het om thema's als 'wie doet wat' en 'wat mag je van elkaar wel en niet verwachten'.

Een mantelzorger deelt cakejes uit aan ouderen in een zorgcentrum.

10. Sturing

De context

In de afgelopen periode heeft ons sturingsmodel goed gewerkt. Inmiddels bevinden wij ons, net als vele andere gemeenten, financieel gezien in moeilijker vaarwater. De decentralisaties gingen ook gepaard met een bezuinigingsdoelstelling, waardoor de gemeenten verantwoordelijk werden voor de huidige taken in het sociaal domein met substantieel minder middelen dan het Rijk hiervoor beschikbaar had. In overeenstemming met het coalitieakkoord is het uitgangspunt dat we het met de middelen die we vanuit het Rijk ontvangen doen, tenzij de kwaliteit in het geding komt. De kosten van de geleverde zorg en ondersteuning in 2018 waren hoger dan het beschikbare budget. Dit is geen reden om het sturingsmodel overboord te zetten. Gemeenten kampen immers allemaal, ongeacht hun sturingsmodel, met dezelfde dilemma's, zoals:

- De wettelijke zorgplicht met een open einde met een begreemd budget. Voor de jeugdhulp heeft het Rijk inmiddels extra middelen beschikbaar gesteld, vooralsnog voor 2019, 2020 en 2021.
- De financiële aanname van het Rijk bij de decentralisaties blijkt niet zo uit te werken als verwacht. Meer inzet van lichte zorg in het algemeen heeft in de afgelopen periode niet geleid tot minder gebruik en dus besparingen op de zware zorg. Gemeenten kunnen weliswaar eerder en lichtere zorg bieden, maar hebben tegelijkertijd een wettelijke taak met beperkte beleidsvrijheid en zorgplicht voor inwoners. Dit neemt niet weg dat de beweging van zwaar naar licht voor inwoners kwalitatief een vooruitgang is, zoals de maaltijdvoorzieningen en ontmoetingsactiviteiten in de wijk. Ook bij andere gemeenten is de ervaring tot nu toe dat meer lichte hulp (bijvoorbeeld in een wijkteam) in het algemeen niet leidt tot een verminderd beroep op geïndiceerde hulp. Bovendien groeit de vraag naar geïndiceerde hulp als gevolg van maatschappelijke en demografische ontwikkelingen.

- Het vraagstuk waar de grenzen van de gemeentelijke zorgplicht liggen in het licht van maatwerk en keuzevrijheid voor de inwoner.
- De relatie met en afhankelijkheid van andere wettelijke kaders (Passend Onderwijs, de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet).
- De beperkte mogelijkheden om te sturen op de wettelijke verwijzers in de jeugdhulp.

De balans tussen kwaliteit en budget

De landelijke praktijk laat zien dat de hervormingsdoelstellingen (betere kwaliteit, meer betrokkenheid en financiële houdbaarheid) meer kans van slagen hebben als ze niet los maar in samenhang worden gezien. Het gaat erom de juiste balans te zoeken tussen de kwaliteit en de betaalbaarheid van de gemeentelijke zorg en ondersteuning. We zien geen aanleiding om het sturingsmodel op zich (op hoofdlijnen: ruimte geven vooraf, tussentijds bijsturen, verantwoorden achteraf, partnerschap met aanbieders) te veranderen. Wel zullen we de uitvoering van het model aanscherpen mede vanuit het oogpunt van beheersbaarheid. Daarbij zullen we ook gebruik maken van de ervaring van andere gemeenten, ook al is er geen enkele gemeente met de ultieme oplossing. Het gaat hierbij niet om het simpel aan knoppen draaien, de werkelijkheid is complex. De aanscherping loopt langs drie hoofdlijnen: de markt (aanbieders van zorg en ondersteuning), de toegang tot de zorg en ondersteuning en de gemeente zelf.

De aanbieders

We zullen hierbij, naast de individuele kwartaalgesprekken, ook collectieve afspraken maken met aanbieders. Partnerschap met aanbieders houdt ook medeverantwoordelijkheid in om tijdig en binnen het budget zorg te leveren die goed (genoeg) is. Ook zullen we waar nodig de inkoopcontracten aanpassen.

- **De verwijzers**

Met behulp van data-analyse krijgen we zicht op bijzondere ontwikkelingen in de verwijzingen, die aanleiding kunnen zijn voor gerichte vervolgacties. In 2018 deed zich bijvoorbeeld een opvallende groei van ambulante jeugdhulp voor, wat aanleiding is om met de daarbij betrokken verwijzers na te gaan wat hiervan de oorzaak is en hierop maatregelen te nemen. Hierbij zullen we ook afspraken maken met de wettelijke 'medische' verwijzers.

- **De gemeente**

Beschikbaarheid en gebruik van adequate data.

Data-analyses, ook op het niveau van wijken en kernen, zijn onontbeerlijk om pro-actief het zorggebruik te monitoren en tijdig met de juiste partners tot oplossingen te komen bij gesignaleerde problemen.

Aanscherping van de gemeentelijke

verantwoordelijkheid. De gemeente heeft met de Wmo en de Jeugdwet meer vrijheid gekregen om maatwerk te bieden aan inwoners. Waar voorheen protocollen en criteria leidend waren om te bepalen of iemand voor zorg in aanmerking kwam, heeft de gemeente de vrijheid om individueel maatwerk te bieden. Dit biedt tegelijk minder houvast om grip te houden op instroom en uitgaven. Daarmee worden gemeenten niet alleen voorliggend aan andere wetten, maar vormen ze ook een vangnet voor andere wettelijke domeinen. Dit vraagt om aanscherping van de gemeentelijke verantwoordelijkheid binnen de grenzen van de Wmo en de Jeugdwet. Dit kan door afspraken met partners over de grensgebieden tussen aanpalende wetten, die doorwerken in het volume van de gemeentelijke taken, zoals passend onderwijs, de Wet langdurige zorg en de Zorgverzekeringswet. Daarnaast zullen we verkennen of aanscherping in de verordening in beleidsregels nodig is.

Toekomstige ontwikkelingen budget:

Het uitgangspunt is dat we het met de middelen die we vanuit het Rijk ontvangen doen geldt eveneens voor de taken die nieuw op ons afkomen:

- Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg
- Wet inburgering

- Doordecentralisatie maatschappelijke opvang en beschermd wonen

De tekorten in de jeugdzorg zijn landelijk een thema van overleg met het Rijk. Vooralsnog zijn er incidentele extra middelen beschikbaar gesteld voor 2019, 2020 en 2021. Met de vergrijzing neemt de vraag naar Wmo-zorg toe wat de druk op het budget vergroot.

11. De twee routes samengevat

Route 1: Transformatie: onze uitgangspunten nog beter toegepast

8.1 Signaleren en toeleiden

Wegwijs: Via pilots in gebieden wordt de digitale en fysieke informatievoorziening versterkt en beter zichtbaar (wegwijzers in de wijk)

Vakmanschap: Professionals in de toegang zijn goed toegerust

Samenwerking medische professionals: om onnodig gebruik van specialistische ggz-zorg te voorkomen

Passend onderwijs: tezamen met passende zorg

8.2 Passende zorg en ondersteuning

Zo zwaar als nodig en zo licht als mogelijk: passende zorg en ondersteuning

Tijdig beschikbaar: zorg en ondersteuning zijn tijdig beschikbaar

Jongeren beter op weg: jongeren van 16-23 jaar krijgen indien nodig passende ondersteuning op weg naar volwassenheid

Multiproblematiek: de effectiviteit van de aanpak om gezinnen met meerdere en complexe problemen duurzaam te helpen wordt verder verbeterd. Dit geldt onder meer voor gezinnen waarin zich een combinatie van armoedebestrijding en jeugdhulp voordoet

Route 2: Inhoudelijke focus voor de komende jaren

9.1 Werk en inkomen

Werk: werk boven uitkering blijft het leidend principe

Taal: passend taalaanbod voor diverse groepen (statushouders, laaggeletterden) en implementatie Wet Inburgering

Armoedebestrijding: We zetten in op het voorkomen en bestrijden van schulden en armoede en op het doorbreken van de intergenerationele armoede onder meer bij gezinnen waarin de combinatie van armoede en jeugdhulp speelt

9.2 Wonen met zorg

Een passend thuis: gericht op het vergroten van het aantal geschikte en beschikbare woningen voor inwoners met een woonzorgbehoefte

Wonen en zorg in toekomstige wijken: vanaf de start van de planvorming

Blijven wonen in je wijk: aanpassingen om de woonomgeving sociaal en fysiek veilig en toegankelijk te maken voor inwoners met een woonzorgbehoefte

Opstapregeling: verbeteren proces van uitstroom naar zelfstandig wonen na verblijf in intramurale zorg gezamenlijk met partners

Doordecentralisatie Beschermd Wonen/Maatschappelijke Opvang: Haarlemmermeer wordt hiervoor vanaf 2022 direct verantwoordelijk

9.3 Veiligheid

Huiselijk Geweld hoort nergens thuis: “praktisch, eenvoudig en samen” in de veiligheidsketen.

Vakmanschap veiligheid: professionals zijn toegerust op veiligheidsissues

Inwoner centraal: inwoners waarbij veiligheidsissues spelen voelen zich serieus genomen en ervaren de bejegening als correct

9.4 Gezondheid

Gezonde wijkaanpak: We bevorderen positieve gezondheid door met minimaal 2 wijken/kernen een gezonde wijkaanpak te ontwikkelen

Gezonde leefomgeving: door een koppeling tussen ons gezondheids-, sport- en recreatiebeleid en het ruimtelijk beleid

9.5 Meedoen

Inclusieve samenleving: de dienstverlening is zowel sociaal als fysiek toegankelijk voor al onze inwoners

Bestrijden eenzaamheid: partners uit de sociale basis en zorg vormen een coalitie tegen eenzaamheid en voeren een gezamenlijke aanpak uit

Informele zorg: we stimuleren de inzet van vrijwilligers en bieden passende ondersteuning aan mantelzorgers om overbelasting en ontsporing te voorkomen

Regionale samenwerking

Haarlemmermeer vormt een eigen jeugdzorg- en Wmo-regio. Dat heeft zo zijn voordelen. Ons uitgangspunt blijft 'onverkort lokaal wat lokaal kan, regionaal wat wenselijk is of moet'.

Regionaal trekken we bij verschillende onderwerpen op met andere gemeenten en partijen in verschillende (regionale) verbanden. Te denken valt aan arbeidsmarktbeleid, maatschappelijke opvang en beschermd wonen, leerlingen- en doelgroepenvervoer, Veilig Thuis en in de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz).

Monitoring

De Transformeermonitor blijven wij gebruiken als instrument om te monitoren of we op koers blijven binnen het sociaal domein. We zullen nagaan welke aanpassingen nodig zijn om de nieuwe koers 2019-2023 te volgen en om een verdere verbetering van dit instrument te realiseren.

Een belangrijke graadmeter voor de kwaliteit van onze dienstverlening vormen de ervaringen van onze inwoners. We meten dat via het cliëntervaringsonderzoek. Om de kwaliteit van onze dienstverlening te peilen gaan we onder andere periodiek op bepaalde onderdelen gebruik maken van de 'zelfevaluatiETOOL'. Wij hebben eind 2018 meegedaan met een pilot van de Inspectie Sociaal Domein om dit instrument te ontwikkelen. Door middel van interviews met de professionals, inwoners en dossieronderzoek ontstaat snel een beeld waar verbeteringen mogelijk zijn, bijvoorbeeld om lange klantroutes en veel overdrachtsmomenten terug te dringen.

Lijst van afkortingen

BUR:	bereken uw recht
BW:	Beschermd Wonen
CJG:	Centrum voor Jeugd en Gezin
JOGG:	Jongeren op Gezond Gewicht
MDO:	Multidisciplinair Overleg
MO:	Maatschappelijke Opvang
PPS:	Particulier Private Samenwerkingen
UWV:	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VN:	Verenigde Naties
Wlz:	Wet langdurige zorg
Wmo:	Wet maatschappelijke ondersteuning
WSM:	wettelijk sociaal minimum
WSP:	Wergvers Service Punt
Wvggz:	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg
Zvw:	Zorgverzekeringswet

Bronnen

- Koersdocument sociaal domein**, 'Meer voor Elkaar' (2013.0079591)
- Meer voor Elkaar**, Uitwerking van De Koers 2015-2018 (2014.0049742)
- Naar anders werken en ontschot denken in het sociaal domein**, 0-meting, Rekenkamercommissie Haarlemmermeer, september 2016
- Overall rapportage sociaal domein 2017**, SCP, december 2018
- Benchmarkanalyse uitgaven jeugdhulp in 26 gemeenten**, 19 april 2019, Ministerie VWS
- Vaste maar aangescherpte koers**, VNG, mei 2019

Aan het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente
Haarlemmermeer

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

Bezoekadres:
Raadhuisplein 1
Hoofddorp
Telefoon 0900 1852
Faxnummer 023 563 95 50

Cluster Maatschappelijke Ondersteuning en Zorg
Contactpersoon mevrouw I. van Dijk (secretaris Participatieraad)
Telefoon 0900 1852
Uw brief 24 september 2019, X2019.11955
Ons kenmerk PRH2019-03
Bijlage(n) Geen
Onderwerp Advies Beleidskader voor het Sociaal Domein 2019-2023

Verzenddatum
17 oktober 2019

Geacht College,

Onlangs ontvingen wij uw verzoek om advies uit te brengen over het concept van het meerjarig beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023 "Koersvast steeds beter". Wij hebben het concept bestudeerd en komen met onderstaande reactie en voorstellen tot aanpassing.

Inleiding

Met belangstelling heeft de Participatieraad het concept Beleidskader Sociaal Domein 2019-2023 gelezen.

Het beleidskader heeft een duidelijke opzet en is prettig en goed leesbaar. Het concept beleidskader is ambitieus en geeft duidelijk de goede intenties van B&W weer. Het biedt een overzicht van alle lopende initiatieven die lopen en welke voornemens er zijn de komende jaren.

Adviezen en vragen

Zuivere indicatoren

In de TransforMeerMonitor 2018 wordt gesproken over een nadere bezinning op de meest zuivere indicatoren om de Nieuwe Koers te monitoren.

Deze indicatoren missen wij in het concept beleidskader.

Advies: formuleer concreet (SMART) de resultaten en doelen die u op 31 december 2023 gerealiseerd wilt hebben aan de hand van dit beleidskader.

De ervaringen van afgelopen jaren laten zien dat de cliënttevredenheid over de WMO 75% is en de jeugdhulp 64%. Formuleer concreet (SMART) de percentages tevredenheid over de WMO en de jeugdhulp die u gerealiseerd wil hebben over vier jaar.

Route 1. Transformatie: onze uitgangspunten nog beter toegepast

Signaleren in de wijk

Via de aanpak 'Meer voor Elkaar in de buurt' wordt hard gewerkt aan het opzetten van gebiedsnetwerken voor vrijwilligers en professionals. Er worden voorstellen gedaan om het signaleren in de wijk nog verder te verbeteren.

Advies: formuleer concreet (SMART) om welke verbeteringen het gaat en wat de te behalen resultaten zijn, inclusief een planning en evaluatiemomenten.

Advies: geef concreet aan hoe de inwoners worden betrokken bij de verbeteringen van de aanpak 'Meer voor Elkaar in de buurt'.

Wegwijs in de wijk 1.

Uit de TransforMeerMonitor 2018 kwam naar voren dat een aantal jaren op rij slechts een kwart van de cliënten bekend is met de mogelijkheid van onafhankelijke cliëntondersteuning. Dit is een gemiste kans en de Participatieraad hoort graag welke ambities u heeft ten aanzien van het effectiever inzetten van de onafhankelijke cliëntondersteuner.

Formuleer een concrete doelstelling (SMART) met daarbij een plan van aanpak om deze doelstelling te realiseren, zodat over twee jaar (bij de volgende TMM) kan worden geconstateerd dat 75% van de cliënten hier gebruik van maakt..

Wegwijs in de wijk 2.

U geeft aan dat de weg naar de juiste zorg en ondersteuning voor inwoners en voor professionals zo simpel en begrijpelijk mogelijk moet zijn. In plaats van steeds nieuwe zijpaden te ontwikkelen stelt u voor te blijven zoeken naar eenvoud: kan het simpeler, zijn alle doorverwijzingen en specifieke trajecten echt nodig? Is het nog te begrijpen en te overzien voor inwoners en professionals?

Wij onderstrepen uw intenties en zien met belangstelling uw acties hoe u dit wilt bewerkstelligen tegemoet.

Vakmanschap in de toegang tot zorg en ondersteuning

U geeft aan dat de gemeente niet uitgaat van standaarden in duur en omvang van de hulp, maar laten dat aan de professional over, zodat deze maatwerk kan bieden. Is hiervoor voldoende financiële draagkracht om dit te realiseren? Daarbij merkt u op dat u van de professional verwacht dat zowel in de toegang als bij de aanbieders, kostenbewustzijn en normaliseren onderdeel zijn van professionaliteit.

Wij adviseren u dit permanent te monitoren en na te gaan welke afspraken hierover met de aanbieders worden gemaakt er rekening mee houdend dat deze afspraken niet ten koste gaan van de kwaliteit van de hulp.

Welzijn op recept

U geeft aan dat Welzijn op recept is ingevoerd voor inwoners die met psychosociale problemen bij de huisarts aankloppen en dat de huisarts deze inwoners doorverwijst naar de sociaal makelaar.

Bent U bekend met de resultaten van de inzet van Welzijn op recept bij de inwoners met psychosociale problemen?

Maken alle huisartsen gebruik van dit middel? Ons bereiken berichten dat niet alle huisartsen van Welzijn op recept op de hoogte zijn. Mocht dit wel zo zijn dan is de volgende vraag of dit recept daadwerkelijk leidt tot het zoeken en vinden van een activiteit die past bij zijn of haar interesses?

De Participatieraad is benieuwd naar de resultaten van de pilot met praktijkondersteuners die zelf lichte ggz-ondersteuning bieden.

Onderwijs zo 'thuisnabij' mogelijk

Hier wordt gesproken over de zogenaamde 'cluster - 4' leerlingen.

Vraag: wat is de afweging om deze verkenning alleen voor 'cluster 4' leerlingen te doen? Er zijn ook veel 'cluster - 3' leerlingen die nu dagelijks naar Haarlem gaan omdat het zorg-/onderwijsaanbod daar beter is.

Wij adviseren ook voor die leerlingen in Haarlemmermeer een goed aanbod te organiseren.

Route 1. Passende zorg en ondersteuning

Zoeken naar kansen om zware zorg (deels) te vervangen door lichtere ondersteuning of algemene voorzieningen

De gemeente Haarlemmermeer wil stimuleren dat zoveel mogelijk mensen gebruik maken van de ontmoetingsgroepen/plekken ter vervanging van dagbesteding. Wij nemen aan dat u met specialistische dagbesteding, geïndiceerde (specialistische) dagbesteding bedoelt.

In de praktijk maken vooral cliënten met een wlz-indicatie (dus verpleeghuiscliënten, die nog thuis wonen) van deze vorm van dagbesteding gebruik.

Wij adviseren om het aan de professionals over te laten te beoordelen of iemand met een wmo-indicatie het beste gebruik kan maken van ontmoeting of dagbesteding. Daardoor kan men sneller terecht bij de dagbesteding. Vaak meldt men zich pas aan als de nood hoog is. De angst dat te snel voor dagbesteding zal worden gekozen is ons inziens ongegrond, omdat cliënten zelf liever naar ontmoeting gaan dan naar dagbesteding, zolang men dit nog kan.

Jongeren in een kwetsbare positie beter op weg helpen

Verschillende initiatieven worden beschreven om te komen tot een beter op weg helpen: integraal helpen, verkennen, beter bereiken, stimuleren van mogelijkheden.

Advies: formuleer concreet (SMART) het doel 'beter op weg' en formuleer concreet welke resultaten er behaald moeten worden met de diverse initiatieven, inclusief een planning en evaluatiemomenten.

Route 2. Inhoudelijke focus voor de komende jaren

Werk en inkomen

Bereken uw recht (BUR)

Wij zijn verheugd te constateren dat het nieuwe instrument BUR (Bereken uw recht) na opmerkingen van de Participatieraad is aangepast en het aanmeldingsproces is versimpeld. U geeft aan dat het gebruik van de voorzieningen hierdoor toeneemt, waardoor armoedesituaties preventief worden afgewend. Graag zien wij de effecten hiervan in de Armoedemonitor tegemoet.

Sociaal ondernemen

Er wordt stevig ingezet op de rol die gemeente daarbij voor zichzelf ziet: initiërend, stimulerend en faciliterend.

Wij adviseren u een concrete doelstelling (SMART) met betrekking tot het creëren van arbeids(ervarings)plaatsen voor mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt te formuleren. Daarbij zou het nuttig zijn als u de actuele stand van zaken beschrijft.

Veiligheid thuis: praktisch, simpel en samen

Het voorkomen en oplossen van te lange wachttijden als er sprake is van veiligheidsrisico's heeft een hoge prioriteit en de Participatieraad deelt deze prioritering.

Formuleer concreet (SMART) de verwachte resultaten van de werkwijze die de komende jaren wordt ontwikkeld met lokale en veiligheidspartners.

Informele zorg (vrijwilligers en mantelzorg)

Ondanks alle beschreven initiatieven is de overbelasting van mantelzorgers toegenomen, zo luidt de conclusie. De komende jaren staan twee thema's centraal: veiligheid en de samenwerking tussen de formele en informele zorg.

Is bekend waardoor de overbelasting van mantelzorg is toegenomen?

Advies: formuleer concreet (SMART) welke resultaten behaald dienen te worden met beide thema's en hoe beide processen worden gemonitord, inclusief een planning en evaluatiemomenten.

Advies: beschrijf concreet (SMART) hoe de ervaringen en de inbreng van vrijwilligers en mantelzorgers worden meegenomen in de uitwerking en uitvoering van beide thema's.

Overige onderwerpen

Tot slot willen wij nog een aantal onderwerpen voor het voetlicht brengen die ons inziens van belang zijn, nu en in de komende jaren.

Gezondheid

Ons advies in een schrijven naar de fracties van de politieke partijen in de gemeente Haarlemmermeer d.d. 1 februari 2018 was om in samenwerking met de GGD en de zorgverzekeraar elke twee jaar een campagne te organiseren om meer te bewegen, niet te roken, alcohol te beperken en geen drugs te gebruiken, met als doel de gezondheid van inwoners te versterken.

In het concept beleidskader punt 9.4 Gezondheid komt het voorstel om te werken met campagnes niet voor. Wij adviseren u om ons voorstel van 1 februari 2018 over te nemen.

Regeling Haarlemmermeer

In 2016 maakte slechts 3% van de inwoners gebruik van deze regeling, deze regeling was onvoldoende bekend.

Wij adviseren om de acties die u heeft ondernomen om deze regeling bekend te maken bij de inwoners, die van deze regeling gebruik zouden kunnen maken, te benoemen. Wij pleiten ervoor, door intensivering, te bereiken dat in 2022 tenminste 1000 volwassenen van deze regeling gebruik maken.

Personen met verward gedrag

Er zijn veel initiatieven ontwikkeld (bouwstenen) en er is veel vooruitgang geboekt met betrekking tot deze doelgroep. Echter, zoals u zelf ook geconstateerd heeft, er is nog geen sluitende aanpak.

Ons advies is om hier in 2020 prioriteit aan te geven en dringen er op aan dat in 2020 de gemeente een sluitende aanpak heeft geregeld.

Leerlingen- en doelgroepenvervoer

Er bereiken ons en u soms (ernstige) signalen dat er nog veel mis gaat in de uitvoering van het leerlingen- en doelgroepenvervoer, met alle consequenties van dien voor de betrokken kinderen en de ouders.

Deze signalen worden al meerdere jaren afgegeven en blijkbaar is het ook dit jaar niet gelukt om dit vervoer vanaf het begin van het schooljaar goed te regelen.

De Participatieraad dringt er dan ook op aan om zo snel mogelijk passende maatregelen te nemen en de ontstane problemen op te lossen, ook voor de langere termijn.

Wij willen graag geïnformeerd worden over welke stappen u gaat ondernemen en welke afspraken u gaat maken met de uitvoerder van het leerlingen- en doelgroepenvervoer.

Inclusieve samenleving

U geeft aan dat in aansluiting bij het VN verdrag Handicap de komende jaren volop wordt ingezet op sociale en fysieke toegankelijkheid. Daarbij geeft u ook aan dat nog een extra inspanning nodig is.

Advies: De drempels (fysiek, sociaal en financieel) voor mensen met een handicap worden weggenomen via een in 2019/2020 nog op te stellen actieplan, zodat in 2022 90% van deze inwoners geen beperking meer ervaart. Hierbij wordt rekening gehouden met de bevindingen van de Rekenkamer uit haar onderzoek van dit dossier.

Met vriendelijke groeten,

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'G. Hille', with a long horizontal stroke extending to the right.

G. Hille

Voorzitter Participatieraad Haarlemmermeer

gemeente
Haarlemmermeer

Aan de Participatieraad Haarlemmermeer

Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

Bezoekadres:
Raadhuisplein 1
Hoofddorp
Telefoon 0900 1852
Faxnummer 023 563 95 50

Cluster Maatschappelijke Ondersteuning en Zorg
Contactpersoon mevrouw M.G. Drewes
Telefoon 0900 1852
Uw brief 17 oktober 2019
Ons kenmerk 3247343
Bijlage(n) Geen
Onderwerp Advies Beleidskader voor het Sociaal Domein 2019-2023

Verzenddatum

12 NOV. 2019

Geachte leden van de Participatieraad,

Wij danken u voor het advies over het concept-Beleidskader voor het sociaal domein 2019-2023 'Koersvast, steeds beter'. Wij zijn blij dat u onze ambities en intenties in het sociaal domein herkent en waardeert. Hierbij ontvangt u onze reactie op uw advies.

Zuivere indicatoren

U merkt op dat u de indicatoren om dit beleidskader te monitoren graag opgenomen ziet in het beleidskader. U zou graag 'SMART' geformuleerd de resultaten en doelen zien die wij op 31 december 2023 gerealiseerd willen hebben, met planningen en evaluatiemomenten. U geeft als voorbeeld het percentage cliënttevredenheid dat we over vier jaar voor de jeugdhulp en Wmo gerealiseerd willen hebben.

Wij hebben overwogen om in het beleidskader concrete resultaten met indicatoren op te nemen. Toch hebben we hiervan afgezien en besloten om in het beleidskader alleen de koers aan te geven: de verbeterpunten, de ambities, de richting die we uit willen gaan, het resultaat op hoofdlijnen. Het komt de overzichtelijkheid niet ten goede door in dit beleidskader alle onderdelen uit te werken met indicatoren. De achterliggende doelen die we willen bereiken laten zich niet eenvoudig vertalen in een set aan concrete getallen (streefcijfers). Zo maken het vertrekpunt van maatwerkoplossingen en de combinatie van zorgplicht en opneemdereregelingen het daadwerkelijke gebruik van verschillende voorzieningen moeilijk voorspelbaar.

We vinden het sociaal domein te complex en onze verbeteropgave te inhoudelijk om te reduceren tot streefcijfers. Het noemen van een concreet getal, bijvoorbeeld bij de cliënttevredenheid, is veelal een slag in de lucht. Onze ambitie is duidelijk: we willen een steeds beter resultaat behalen. Ook willen we beter inzicht krijgen in wat hiervoor nodig is. Daarop sturen we.

Voor een aantal thema's in dit beleidskader zijn bovendien al uitvoeringsplannen uitgewerkt (zoals wonen met zorg), voor andere onderwerpen wordt dit momenteel gedaan of gaat dit de komende maanden gebeuren (zoals wegwijs in de wijk of het vakmanschap in de toegang tot de zorg).

We zien de programmabegroting als hét instrument om meerjarig inzicht te geven in de beleidsdoelen, beleidsinzet, baten en lasten in het sociaal domein, zoals ook is aangegeven in de reactie op het rekenkamerrapport over het sociaal domein (28 maart 2017, 2017.0013266). Voor het volgen van de voortgang zullen we de TransforMeerMonitor blijven gebruiken. De gemeenteraad heeft zijn tevredenheid uitgesproken over het instrument van de TransforMeerMonitor. In de Transformeermonitor maken we gebruik maken van bestaande landelijke informatie, zoals de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD). Niettemin is hierin een verbeterslag te maken en is aanpassing nodig aan dit meerjarig beleidskader 2019-2023. Momenteel meet de TransforMeerMonitor vooral het gebruik van zorg en ondersteuning, dus aantallen deelnemers. Het ligt in de bedoeling om ook meer zicht op het resultaat te verkrijgen. Wat betreft de jeugdhulp is hiervoor een landelijk initiatief om het aanleveren van zogenaamde outcome-indicatoren door aanbieders aan het CBS wettelijk te verankeren. Het gaat daarbij om de volgende indicatoren:

- Uitval van cliënten
- Tevredenheid van cliënten
- Doelrealisatie van de hulp:
 - o mate waarin cliënten zonder hulp verder kunnen
 - o mate waarin er na beëindiging van hulp geen nieuwe start jeugdhulp plaatsvindt
 - o mate waarin problemen verminderd zijn en/of zelfredzaamheid/participatie is verhoogd
 - o mate waarin overeengekomen doelen zijn gerealiseerd.

In de contracten die Haarlemmermeer met de jeugdzorgaanbieders heeft afgesloten is aan deze ontwikkeling gerefereerd, zodat wij over deze gegevenslevering in de komende jaren verdere afspraken kunnen maken.

We zullen de TransforMeerMonitor verbeteren en aanpassen aan 'Koersvast, steeds beter'. Hierbij zullen we u ook betrekken.

Signaleren in de wijk

Op het punt van de uitwerking in 'SMART' geformuleerde resultaten met planning en evaluatiemomenten zijn we hierboven al ingegaan.

Wat betreft de betrokkenheid van de inwoners bij het verbeteren van de aanpak Meer voor elkaar in de buurt geldt dat de dorps- en wijkraden actief participeren bij Meer voor Elkaar netwerklunches en input geven bij de thema's die besproken worden. We streven altijd naar co-creatie hierin. Op thema kan gekozen worden voor een verdiepingssessie met inwoners van de wijk zoals dit bijvoorbeeld gebeurt voor de Gezonde wijkaanpak en Bornholm als inclusieve wijk.

Wegwijs in de wijk 1

U benoemt dat slechts een kwart van de cliënten bekend is met de mogelijkheid van onafhankelijke cliëntondersteuning. U ziet graag dat over 2 jaar 75% van de cliënten hier gebruik van maakt. Hoewel wij groot belang hechten aan de bekendheid en beschikbaarheid van onafhankelijke cliëntondersteuning, is het gebruik maken van de onafhankelijke cliëntondersteuning geen doel op zich voor cliënten. Een streefcijfer van 75% is naar onze mening dan ook niet realistisch. Het is bedoeld voor sommige hulpvragers, voor bepaalde hulpvragen en in bepaalde omstandigheden. Het merendeel van onze cliënten kan prima zelf of met hulp van het netwerk hun wensen kenbaar maken en hun zorgtraject bewaken. Een extra professional die hen ondersteunt is niet waar zij behoefte aan hebben. Slechts een kleine groep cliënten heeft baat bij een onafhankelijke cliëntondersteuner. Het is onze opgave om steeds beter te zorgen dat deze inwoners, maar ook onze gemandateerde professionals weten dat ze in deze situaties gebruik kunnen maken van cliëntondersteuning en dat deze beschikbaar is.

Onder punt 9.5 *Meedoen* in het beleidskader staat dat we inzetten op het versterken van de onafhankelijke cliëntondersteuning. Uw advies is wel aanleiding voor ons om de tekst in het beleidskader aan te vullen. De mogelijkheden van onafhankelijke cliëntondersteuning moeten ook goed bekend zijn bij de verwijzers en bij de professionals met mandaat. Wij voegen dit toe in de tekst bij de paragraaf over vakmanschap in de toegang tot zorg en ondersteuning bij punt 8.1 *Signaleren en toeleiden*.

Wegwijs in de wijk 2

U onderschrijft onze ambitie voor het zo simpel en begrijpelijk mogelijk organiseren van de weg naar de juiste zorg en ondersteuning. Mochten er daarover vanuit de participatieraad nog verdere signalen, ervaringen of ideeën beschikbaar zijn, dan horen wij dat graag.

Vakmanschap in de toegang tot zorg en ondersteuning

U vraagt of er voldoende financiële draagkracht is voor de ruimte die het Haarlemmermeers model biedt aan de professional om te doen wat nodig is. Inderdaad bieden wij ruimte aan de aanbieders om zelf te bepalen hoeveel zorg er nodig is en hoe lang die moet duren. We onderschrijven uw advies om dit goed te volgen. We sturen op het gebruik van zorg en ondersteuning, zij het niet op individueel niveau en niet vooraf. We doen dit door periodiek (veelal eens per kwartaal) voortgangsgesprekken met de aanbieders te voeren, waarbij de feitelijke omvang van de zorg wordt vergeleken met de vooraf uitgesproken verwachtingen. Indien zich hierin opvallende ontwikkelingen voordoen, wordt gekeken hoe dit komt. Zonodig worden passende maatregelen genomen, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit van de hulp. We werken daarbij vanuit een vorm van partnerschap met de aanbieders. Momenteel bespreken we met de aanbieders en de verwijzers op welke manier we de komende jaren de kwaliteit op peil kunnen houden en tegelijk ook meer kostenbewust kunnen zijn in de uitvoering.

Welzijn op recept

U vraagt of er al resultaten zijn van de inzet van Welzijn op recept bij inwoners met psychosociale problemen. In 2018 zijn er 109 inwoners door huisartsen verwezen naar welzijn op recept. Voor 60 tot 70% van deze groep wordt een passende verbinding gemaakt door de sociaal makelaar. Nog niet alle huisartsen werken met welzijn op recept. Er is gestart met het benaderen van huisartsen in gebieden waar ook sociaal makelaars actief zijn om daarmee ook daadwerkelijk verbindingen te kunnen realiseren. In totaal werken drie gezondheidscentra, negen huisartsenpraktijken en één huisartsengroep met welzijn op recept. Het is de bedoeling dit verder uit te breiden. Sommige huisartsen hebben aangegeven het te druk te hebben en anderen hebben nog niet gereageerd.

De pilot met praktijkondersteuners (POH) voor de jeugd-ggz is vanaf eind 2018 goed op stoom gekomen. De instroom van cliënten bij deze POH's neemt nog steeds toe. Gemiddeld kunnen deze POH-ers 35% van de klachten zelf afhandelen en vindt bij gemiddeld 50% van de klachten alsnog verwijzing naar de specialistisch zorg plaats. 85% van de cliënten vindt de zorg goed tot heel goed en bij 70% zijn de klachten verminderd tot helemaal afwezig.

Onderwijs zo nabij mogelijk

U vraagt waarom we alleen voor cluster 4 leerlingen (en niet voor cluster 3 leerlingen) verkennen wat de mogelijkheden zijn om dit onderwijs binnen de gemeentegrenzen te bieden. Voor de verkenning naar mogelijkheden voor onderwijs aan cluster 4 leerlingen in Haarlemmermeer is gekozen, omdat er in Haarlemmermeer nog geen cluster 4 onderwijs is. Er is wel een school voor cluster 3 leerlingen, namelijk de Dr. A. van Voorthuijsenschool in Hoofddorp.

Zoeken naar kansen om zware zorg (deels) te vervangen door lichte ondersteuning of algemene voorzieningen

U adviseert om het aan professionals over te laten of iemand met een Wmo-indicatie het beste gebruik kan maken van ontmoeting of dagbesteding. Dat onderschrijven wij volledig. Om te zorgen dat deze professionals wel goed weten of en zo ja welke alternatieven er zijn organiseren wij bijvoorbeeld 'Kijk in de wijk'. Op deze wijze kunnen zij kennismaken met het aanbod in de wijk. Overigens is het niet zo dat vooral cliënten met een indicatie voor de Wet Langdurige Zorg (WLZ) gebruik maken van specialistische vormen van dagbesteding. De dagbesteding die wij inkopen is niet voor cliënten met een WLZ-indicatie.

Jongeren in een kwetsbare positie beter op weg helpen

U wijst op de initiatieven die worden beschreven om jongeren in een kwetsbare positie beter op weg te helpen en vraagt hierbij om 'SMART' geformuleerde doelen en resultaten. Op het punt van de uitwerking in 'SMART' geformuleerde resultaten met planning en evaluatiemomenten zijn we hierboven al ingegaan.

Werk en Inkomen

U ziet graag de effecten van de invoering van Bereken Uw Recht (BUR), de versimpeling van het aanmeldproces terug in de armoedemonitor. De armoedemonitor die recent opgesteld is en die de gemeenteraad begin 2020 tegemoet kan zien betreft het jaar 2016-2018. Vanaf 2019 is BUR in gebruik. De effecten van het BUR-gebruik zijn dus nog niet in de armoedemonitor opgenomen. In een separate brief aan de gemeenteraad zullen wij stilstaan bij de invoering van BUR en de geboekte resultaten. Deze brief en de armoedemonitor zullen vanzelfsprekend ook met u als participatieraad worden gedeeld.

Sociaal Ondernemen

U vraagt om 'SMART' geformuleerde doelen en resultaten op het punt van sociaal ondernemen. Op het punt van de uitwerking in 'SMART' geformuleerde resultaten met planning en evaluatiemomenten zijn we hierboven al ingegaan.

Veiligheid thuis

U deelt de prioriteit om wachtlijsten op te lossen als er sprake is van veiligheidsrisico's en vraagt hierbij om 'SMART' geformuleerde doelen en resultaten. Op het punt van de uitwerking in 'SMART' geformuleerde resultaten met planning en evaluatiemomenten zijn we hierboven al ingegaan.

Informele zorg (vrijwilligers en mantelzorg)

U vraagt om 'SMART' geformuleerde doelen en resultaten op het punt van vrijwilligers en mantelzorg. Op het punt van de uitwerking in 'SMART' geformuleerde resultaten met planning en evaluatiemomenten zijn we hierboven al ingegaan.

Wat betreft uw vraag waarom de overbelasting van mantelzorg is toegenomen, verwijzen wij u naar het onderzoek 'Uit liefde belast', dat team Onderzoek van de gemeente in november 2018 heeft gepubliceerd. Dit onderzoek is ook met u gedeeld.

Gezondheid

U adviseert ons om samen met de GGD en de zorgverzekeraar elke twee jaar een campagne te organiseren om meer te bewegen, niet te roken, alcohol te beperken en geen drugs te gebruiken. De onderwerpen die u in een campagne wil aankaarten achten wij van groot belang voor de gezondheid van onze inwoners. In plaats van een overkoepelende terugkerende campagne hebben wij gekozen voor een directere aanpak per onderwerp en voor verschillende

doelgroepen. Voor scholieren vindt er bijvoorbeeld een gezamenlijke aanpak met tal van initiatieven van het onderwijs, gemeente, zorgverzekeraar, politie en instellingen als Brijder, Meerwaarde en Sportservices plaats om middelengebruik te voorkomen en terug te dringen. Binnen die aanpak staat ook een gezamenlijke campagne op de agenda. Via de gezonde school aanpak stimuleren we een gezonde leefstijl voor de jeugd waarbij roken, alcohol, drugs, maar ook voeding en bewegen, de belangrijkste pijlers zijn. Eén van de voorbeelden is de Masterclass NIX, die leerkrachten de instrumenten geeft om te werken aan de thema's roken, alcohol en drugs. Ook worden er voorlichtingsavonden georganiseerd voor alle ouders in Haarlemmermeer over alcohol en de effecten van alcoholgebruik. Verder zijn er wat betreft gezondheid tal van initiatieven zoals bijvoorbeeld 'jongeren op gezond gewicht' (JOGG), waarbij in een wijk samengewerkt wordt aan een gezonde leefstijl onder meer door gezonde sportkantines, drinkwaterpunten, een buitenspeeldagevenement of een sportpark. De gezonde wijkaanpak is eveneens gericht op een gezonde leefomgeving en leefstijl en biedt maatwerk per wijk voor alle doelgroepen.

Regeling Haarlemmermeer

In 2018 heeft 6% van de doelgroep gebruik gemaakt van de regeling 'Haarlemmermeer doet mee'. Ten opzichte van 2016 is het gebruik gestegen. Door het gebruik van het instrument Bereken uw Recht (BUR), waarin inwoners gewezen worden op de mogelijkheid van 'Haarlemmermeer doet mee' zien we een forse stijging van het aantal aanvragen voor deze regeling. Hoe groot de stijging van het gebruik in 2019 feitelijk zal zijn, wordt duidelijk bij de evaluatie van de BUR begin 2020. Zoals hierboven al aangegeven vinden wij het benoemen van streefcijfers niet daadwerkelijk bijdragen aan het beoogde resultaat.

Personen met verward gedrag

Wij hebben de gemeenteraad op 2 juli 2019 geïnformeerd over de voortgang van de aanpak van personen met verward gedrag, waarbij we uw advies en onze reactie daarop hebben betrokken. De aanpak voor personen met verward gedrag is een opgave waarbij veel in ontwikkeling is en veel partijen betrokken zijn. Nieuwe ontwikkelingen, zoals de invoering van de Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (Wvggz) in 2020 en de (door)decentralisatie van maatschappelijke opvang en beschermd wonen in 2021, leiden tot aanpassing van beleid en werkprocessen. Wij zetten ons in om ook bij deze nieuwe ontwikkelingen de behaalde resultaten bij een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag vast te houden en verder te verbeteren. Gegeven deze ontwikkelingen is het niet reëel om te verwachten dat we in 2020 'klaar zijn' met de sluitende aanpak.

Leerlingen- en doelgroepenvervoer

U dringt erop aan om zo snel mogelijk passende maatregelen te nemen om de problemen met het leerlingen- en doelgroepenvervoer op te lossen en wilt graag geïnformeerd worden over de stappen en afspraken die daarvoor nodig zijn. Wij herkennen de signalen over de problemen in het leerling- en doelgroepenvervoer en betreuren dit. De problemen zijn onder andere het te laat op school aankomen of te laat opgehaald worden van school.

Het leerlingen- en doelgroepenvervoer kent doorgaans jaarlijks in de startmaand na de zomervakantie een aantal knelpunten, omdat het veelal gaat om maatwerk voor kinderen met specifieke problemen. Het blijft een permanente opgave om het leerlingen- en doelgroepenvervoer van jaar op jaar goed aan te laten sluiten op de behoefte. De afspraken met de verschillende partijen binnen het leerlingenvervoer zijn vastgelegd in contracten. Het gaat daarbij bijvoorbeeld over opleiding en competenties van chauffeurs en de communicatie naar ouders. Voor de dagelijkse sturing op het leerlingenvervoer hebben we een Regionaal Contractmanagement Team (RTC) aangesteld. In deze contractorganisatie zit een professional leerlingenvervoer die goed is ingevoerd in de wereld van het leerlingenvervoer en afweegt wat

wel en geen realistische oplossing is om de dienstverlening te verbeteren naar aanleiding van signalen van ouders en kinderen. Daar waar nodig grijpt deze persoon proactief in om een passende oplossing te vinden in overleg met ouders, school en vervoerder(s). Jaarlijks wordt door een onafhankelijk onderzoeksbureau de tevredenheid onder de gebruikers gemeten. Het onderzoek over schooljaar 2018-2019 wordt binnenkort naar de gemeenteraad gestuurd.

Inclusieve samenleving

U adviseert om een actieplan op te stellen om de drempels weg te nemen voor mensen met een handicap. Wij delen uw beeld dat extra acties nodig blijven om geleidelijk steeds meer drempels weg te nemen. In onze jaarlijkse brieven aan de raad over de Lokale Inclusie Agenda berichten wij over de behaalde resultaten en benoemen wij nieuwe maatregelen voor het komende jaar. Een streefdoel om in 2022 90% van de doelgroep geen belemmering meer te laten ervaren achten wij echter niet realistisch. Het vraagstuk vraagt om veranderingen in de samenleving en daarbij om meerjarige inspanningen van zowel de gemeente als van veel andere organisaties en instellingen om hogere algemene niveaus van toegankelijkheid te bereiken. We staan daarmee nog aan het begin van het in beeld brengen van de investeringsopgaven.

Wij danken u nogmaals voor uw advies en verwachten met 'Koersvast, steeds beter' een gezamenlijk kader te hebben waarmee we in de komende vier jaar steeds beter kunnen bijdragen aan een goede kwaliteit van leven voor onze inwoners. Juist voor hen die daarbij zijn aangewezen op onze ondersteuning.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
de secretaris,

drs. Carel Brugman

de burgemeester,

Marianne Schuurmans-Wijdeven